

Niina Peltomäki

”Kyllä sitä joskus äitiki tarvii aikaa itellee”

Vanhempien toiveet ja odotukset Lapualla aloitettavasta avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta

Opinnäytetyö

Kevät 2014

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, Kampusalueen toimipiste

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Niina Peltomäki

Työn nimi: ”Kyllä sitä joskus äitiki tarvii aikaa itellee”. Lapualaisvanhempien toiveet ja odotukset Lapualla aloitettavasta varhaiskasvatustoiminnasta.

Ohjaaja: Minna Zechner

Vuosi: 2014 Sivumäärä: 44 Liitteiden lukumäärä: 7

Tutkin opinnäytetyössäni lapualaisvanhempien toiveita ja odotuksia Lapualla aloitettavasta avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia selvitys, jonka avulla vanhempien ääni saataisiin mukaan avoimen varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun. Yhteistyötahonani oli Lapuan kaupungin varhaiskasvatus ja käytännön työssä apunani toimi Lapuan Jokilaakson neuvolan viisi työntekijää. Työni keskeisiksi teemoiksi nousivat vertaistuki, sosiaaliset verkostot, vanhemmuus ja vanhempien tukeminen.

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Keräsin tutkimusaineiston yksilöhaastatteluilla sekä kasvotusten että puhelimitse keväällä 2014. Tein 17 yksilöhaastattelua. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsittelen vanhemmuutta, sen tukemista ja voimavaroja sekä avointa varhaiskasvatustoimintaa.

Haastatteluista selvisi, että vanhemmat toivoisivat monipuolista vertaistukitoimintaa. Haastatteluihin osallistuneet vanhemmat toivoivat, että olisi tarjolla enemmän mahdollisuuksia luoda sosiaalisia verkostoja sekä lapsille että vanhemmille, jo olemassa olevien aktiviteettien, kuten seurakunnan kerhojen lisäksi. Esille nousi myös toive paikasta, jossa olisi mahdollista muun toiminnan ohella saada tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä.

Avainsanat: avoin varhaiskasvatus, leikkitoiminta, vanhemmuus, perhe, vertaistuki, sosiaaliset verkostot

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Work

Specialisation: Bachelor of Social Work

Author/s: Niina Peltomäki

Title of thesis: "Sometimes mom also needs time for herself." Parents' wishes and expectations for open early childhood education in Lapua0

Supervisor(s): Minna Zechner

Year: 2014 Number of pages: 44 Number of appendices: 7

The thesis studies the wishes and expectations that parents in Lapua have regarding the open early childhood education. The target of the thesis was to get the parents' ideas involved in planning the open early childhood education which is intended to start in Lapua in the year 2014. The main themes in the study were peer support, social network, parenthood and parenting support.

The thesis employed a qualitative research method. The information was gathered through personal interviews, face to face and via telephone in the spring of 2014. 17 parents participated in the interviews. The theory part of the study involves parenthood, supporting parenthood and open early childhood education.

The result shows that parents wish to have diverse peer support and that there were more possibilities to make social connections for children and parents, besides already existing possibilities like the church clubs. They also wished to have a place where they could get information about children's development and growth, among other activities.

Keywords: open early childhood education, parenthood, family, peer support, social networks

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	5
2 VANHEMMUUS.....	7
2.1 Monimuotoinen perhe, vanhemmuus, isyys ja äitiys.....	7
2.2 Vanhemmuuden voimavarat.....	11
2.3 Vanhemmuuden tukeminen.....	12
3 AVOIN VARHAISKASVATUS.....	15
3.1 Varhaiskasvatus.....	16
3.2 Avoimen varhaiskasvatustoiminnan järjestäminen.....	17
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	20
4.1 Neuvolan työntekijöiden ohjeistaminen.....	20
4.2 Vanhempien haastattelu.....	22
4.3 Aineiston analyysi.....	25
5 TUKEA JA OHJAUSTA.....	28
5.1 Vastaajien taustatiedot.....	28
5.2 Vertaistuki ja sosiaaliset verkostot.....	29
5.3 Ohjaus ja informatiivinen tuki.....	31
5.4 Käytännön apu.....	32
6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA ETIIKKA.....	34
7 POHDINTA.....	37
LÄHTEET.....	39
LIITTEET.....	44

1 JOHDANTO

Tutkin opinnäytetyössäni lapualaisvanhempien toiveita ja odotuksia Lapualla vuonna 2014 kunnan toimesta aloitettavan avoimen varhaiskasvatustoiminnan suhteen. Aloitin tutkimukseni tekemisen kesällä 2013. Tutkimuskysymyksekseni muodostui, millaista avointa varhaiskasvatustoimintaa lapualaisvanhemmat toivoisivat Lapualla järjestettävän. Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Yhteistyötahonani olivat Lapuan kaupungin varhaiskasvatuspalvelut ja käytännön toteutuksessa apuna oli Lapuan neuvola.

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää millaisia avoimia varhaiskasvatuspalveluita lapualaisvanhemmat toivoisivat Lapualla järjestettävän. Idea opinnäytetyöstä lähti Lapuan varhaiskasvatusjohtajalta hänen ottaessaan yhteyttä kouluumme ja tarjotessaan tutkimuksen aihetta sosionomi (AMK) – opiskelijoille. Saadessani sähköpostin tarjolla olevasta opinnäytetyön aiheesta kiinnostukseni heräsi heti. Olen keskittänyt sosionomi (AMK) – opintoni varhaiskasvatuksen piiriin, mutta avoin varhaiskasvatus on omalta osaltani jäänyt melko vieraaksi. Mahdollisuus tutustua ja selvittää avointa varhaiskasvatusta kuulosti mielenkiintoiselta, joten päätin tarttua aiheeseen. Myös se, että tutkimus oli Lapuan varhaiskasvatuspäällikön pyytämä ja näin ollen varmasti tarpeellinen ja ajankohtainen, oli osasy siihen, että päädyin tekemään opinnäytetyöni tästä aiheesta. Työni ajankohtaisuutta lisää se, että Suomessa pohditaan tällä hetkellä subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamista silloin, kun toinen vanhempi on kotona äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla tai kotihoitotuella. Subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisen myötä avointen palveluiden rooli sosiaalialan palveluverkostossa laajenisi.

Lapualle on suunniteltu avoimen varhaiskasvatustoiminnan aloittamista vuoden 2014 aikana. Opinnäytetyöni tarkoitus oli haastatteluiden avulla saada selville lapualaisilta lapsiperheiltä heidän toiveensa ja odotuksensa alkavasta avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta. Tarkoituksena oli selvittää, millaisia palveluita perheet kokevat tarvitsevansa ja millaiseen toimintaan he lähtisivät mukaan. Selvitin vanhempien toiveita ja mielipiteitä sekä kasvotusten tehtävien haastatteluiden avulla että puhelinhaastatteluilla.

Avoimella varhaiskasvatuksella pyritään tukemaan sekä lapsen että koko perheen hyvinvointia (Varhaiskasvatus [viitattu 12.10.2013]). Perhe-käsitettä käytetään silloin, kun parille tai yhdelle vanhemmalle tulee lapsi (Hyvärinen 2007, 354). Avoin varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jota tarjotaan lapsiperheille, joiden lapset eivät ole päivähoidon piirissä. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat toimintaa lapsille tai lapsille ja aikuisille yhdessä. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat lapselle ohjattua toimintaa, tilaisuuksia harjoitella sosiaalisia taitoja sekä elämyksiä ja virkistystä. Vanhemmille avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota lyhytaikaista hoitoapua, vertaistukea sekä mahdollisuuden osallistua yhdessä lapsen kanssa virkistävään toimintaan. (Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä [viitattu 12.10.2013].) Kuntien lisäksi avointa varhaiskasvatustoimintaa voivat järjestää seurakunnat, järjestöt sekä sairaalat. Avoimia varhaiskasvatuspalveluita ovat esimerkiksi avoimet päiväkodit, seurakuntien perhekerhot ja järjestöjen perhekahvilat. Avoin varhaiskasvatustoiminta voi olla joko säännöllistä, muutaman tunnin viikossa järjestettävää tai satunnaista. (Varhaiskasvatus [viitattu 12.10.2013].)

Avoin varhaiskasvatus on ehkäisevää työtä, jolla pyritään perheiden tukemiseen. Tämän vuoksi työni teoriaosuus koostuu sekä avoimesta varhaiskasvatuksesta että vanhemmuudesta ja sen tukemisesta. Avoimen varhaiskasvatuksen osassa kerron avoimen varhaiskasvatuksen muotoutumisesta, tarkoituksesta ja keinoista. Annan myös esimerkkejä avoimen varhaiskasvatuksen toteutumismuodoista eri toimijoiden kautta. Vanhemmuudesta kertovassa osassa kerron isyydestä, äitiydestä sekä vanhemmuuden voimavaroista ja tukemisesta.

2 VANHEMMUUS

Avoimen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteena on tukea perhettä ja vanhemmuutta. Perheiden ja vanhemmuuden muuttuessa myös ongelmat ja haasteet muuttuvat, ja palveluiden on pysyttävä mukana tässä muutoksessa. (Hyvärinen 2007, 354.) Seuraavassa alaluvussa kerron monimuotoisista vanhemmuus – ja perhekäsitteistä, isyydestä, äitiydestä, vanhemmuuden voimavaroista sekä vanhemmuuden tukemisesta, jossa avoin varhaiskasvatus on mukana.

2.1 Monimuotoinen perhe, vanhemmuus, isyys ja äitiys

Hellströmin (2010, 249) mukaan vanhemmuus tarkoittaa vastuuta ja kykyä kantaa vastuu uudesta sukupolvesta. Vanhemmuuden käsitteeseen kuuluvat vanhempien oikeudet sekä velvollisuudet lasta kohtaan, Hellström toteaa. Vanhemmuus on lapsen kasvattamista ja lapseen sitoutumista, joka jatkuu myös lapsen kehityskriisien aikana, aina aikuisuuteen asti. Vanhemman tehtäviin kuuluu lapsen perustarpeista huolehtiminen sekä rakkauden osoittaminen. (Hyvärinen 2007, 354–355.)

Nyky-yhteiskunnassa vanhemmuus-käsitteelle ominaista on monimuotoisuus (Pösö 2006, 94). On olemassa biologista, sosiaalista, juridista ja psykologista vanhemmuutta. Arkikielessä puhutaan usein isistä ja äideistä ja tarkoitetaan lapsen biologisia vanhempia. Biologinen vanhemmuus onkin näistä lähestymistavoista selkein; biologiset vanhemmat ovat ne, jotka ovat hedelmöittäneet lapsen. Biologisilla vanhemmilla on juridiset oikeudet, mutta juridiseksi vanhemmaksi tullaan myös adoption tai isyyden tunnustamisen kautta. Juridisella vanhemmalla tarkoitetaan oikeudellista vanhempaa, jolla on lain asettamia oikeuksia ja velvollisuuksia. (Hyvärinen 2007, 354.) Lastensuojelulain mukaan vanhemman velvollisuuksiin kuuluu lapsen hyvinvoinnista, tasapainoisesta kehityksestä ja kasvatuksesta huolehtiminen (L 13.4.2007/417). Sosiaalisella vanhemmalla on lapsesta kasvatusvastuuta ja hän asuu ja elää lapsen kanssa. Sosiaalisesti vanhemmaksi tullaan esimerkiksi uusperheen ja adoption kautta. Psykologinen vanhemmuus puolestaan kuvaa lapsen ja aikuisen välistä kiintymykseen perustuvaa suhdetta. Psykologisella vanhemmalla tarkoitetaan lapselle tärkeää aikuista, johon lapsi kokee voivansa luottaa ja kenellä

on arvovaltaa suhteessa lapseen. Lapsella voi olla paljon hänelle tärkeitä aikuisia, kuten isovanhemmat, mutta psykologinen vanhempi on paljon mukana lapsen arjessa. (Hyvärinen 2007, 354.) Vanhemmuus-käsitteen monimuotoisuuteen vaikuttaa se, että eri aikakausina vanhemmuuteen kohdistuvat odotukset ja normit vaihtelevat. Yhteiskunnan haasteena onkin hyväksyä monenlaista vanhemmuutta: perhe voi olla hyvinvoiva, vaikka sillä olisi yhteisöstä poikkeava tapa elää. (Pösö 2006, 98.)

Vanhemmuudesta puhuttaessa on tärkeää huomioida myös isyyden ja äitiyden erot. Vaikka isä ja äiti tulevatkin vanhemmiksi yhtä aikaa, he eivät koe vanhemmiksi tulemistä samalla tavalla. Tutkimusten mukaan miehet ja naiset kokevat erilaisia muutoksia ja tuntemuksia vanhemmiksi tullessaan. (Watson, Watson, Wetzel, Bader & Talbot 1995, 807.) Isäksi tuleminen on jo psyykkisesti erilainen tilanne, kuin äidiksi tuleminen. Äidillä on enemmän aikaa valmistautua äitiyteen, hänen tuntiessaan lapsen kasvavan sisällään ja kokiessaan fyysisiä muutoksia. Mies kokee näitä asioita vain tiedon tasolla, ultraäänikuvista ja kumppanin fyysisestä muuttumisesta. Lapsen syntymän jälkeen mies usein kokee olevansa vastuussa perheestä ja perheensä toimeentulosta, ja siihen totuttelu vie oman aikansa. (Kannas 2007, 58.) Tavallista on myös, että äiti hoitaa pääosin lasta koskevat asiat sekä ennen että jälkeen lapsen syntymän. Esimerkiksi päiväkodissa lasta koskevat asiat hoidetaan usein äidin kautta. Yksi syy siihen, miksi äiti usein jää kotiin lapsen kanssa voi olla raha: isällä on usein suurempi ansiotaso kuin äidillä (Ahjopalo 2010, 9.) Palveluita suunniteltaessa on otettava huomioon sekä isä että äiti – molemmat ovat lapsen vanhempia ja molemmilla on oikeus odottaa tukea ja ohjausta vanhemmuuteen.

Lapsen tullessa perheeseen miehet usein edelleen haluavat ja odottavat saavansa osakseen huomiota ja hellyydenosoituksia. Tämän lisäksi aikaisemmin miehet odottivat jatkavansa melko aktiivista sosiaalista elämää sekä viettävänsä vapaa aikaa omien mielenkiinnonkohteidensa parissa (Watson ym. 1995, 807). Usein ajatellaan, että äiti jää automaattisesti kotiin lapsen tullessa ja isä jatkaa työntekoa. Ehkä tämän vuoksi isät helposti ajattelevat voivansa jatkaa samaan tapaan myös muuta elämänsä työelämänsä lisäksi. Nykyään on kuitenkin yhä tavallisempaa, että myös isä on aktiivisesti mukana lapsen hoidossa ja kasvatuksessa ja äidin ja isän roolit ovat lähentyneet toisiaan. Tutkimukset osoittavat myös, että hyvä parisuhde tukee

jaettua vanhemmuutta. Isyyden muuttuminen yhtä lapsi- ja perhekeskeiseksi näkyy miesten halussa ja tarpeessa olla osa lapsensa elämää alusta asti. (Eerola 2009, 25–26.) Salmi, Lammi-Taskula ja Närvi (2009, 52) ovat tutkineet perhevapaiden käytön ehtoja, esteitä ja seurauksia. Tutkimuksesta selviää, että isän vanhempainvapaan pitäminen on yhä yleisempää, vaikka suurin osa pitää edelleen vain isäkuukauden. Pelkän isäkuukauden pitämisen ei voida nähdä merkittävästi tukevan sukupuolten tasa-arvoistumista, koska useimmiten äiti on kotona samanaikaisesti. Isyyden muutoksesta on saatu varsin yhdenmukaisia tuloksia eri tutkimuksissa. Vaikka pääasiallinen vastuu lastenhoidosta on edelleen äidillä, on isyyden yhä osallistuvampi isyys. Olennaista isyyden muutokselle on isyyden näkeminen enemmän aktiivisena toimijuutena, isyyden tasa-arvoistuminen äitiyden kanssa sekä isyyden luonnehtiminen yhtäläisemmin äitiyden kanssa. (Ylikännö 2009, 121.) Erilaisia tutkimuksia lukiessa on kuitenkin huomioitava, että puhuttaessa isyyden käsitteen muutoksesta, voi isillä itsellään olla aivan erilainen kuva itsestään isänä.

Watsonin ym. (1995, 807–808) mukaan tutkimukset osoittavat myös, että ennen ensimmäisen lapsen viidettä ikävuotta vanhempien avioerojen yleisimmät syyt löytyvät isän osallistumattomuudesta kotitöihin, isän kokemista kateuden tunteista äidin ja lapsen suhteeseen sekä isän vaikeuksista sopeutua lapsen avioliittoon tuomiin muutoksiin. Isät kokevat usein äidin sulkevan heidät lapsen elämän ulkopuolelle. Sekä avointen varhaiskasvatuspalveluiden että muidenkin sosiaalipalveluiden suunnittelussa on siis muistettava, että vaikka äidillä useimmiten olisi suurin vastuu lapsen kasvatuksesta, on palveluiden oltava myös isän käytettävissä. Miesten ja naisten vanhemmuuden kokemuseroja lisäävät myös roolimallien eroavaisuudet; nykyvanhempien pääasiallinen kasvattaja ja hoitaja on ollut äiti. Miehillä puolestaan puuttuu roolimalli isästä pääasiallisena kasvattajana, jonka vuoksi äidit saattavat pitää itseään pääasiallisena kasvattajana. (Watson ym. 1995, 808.) Usein isän merkitystä lapsen kehitykseen arvioidaan puuttuvan isän kautta. Tästä voikin syntyä käsitys, että isä merkitys lapsen elämässä korostuu silloin, kun hän ei ole läsnä ja isän läsnä ollessa vain äiti on merkittävä suhteessa lapsen kehitykseen. (Kalland 2007, 348.)

Vanhemmuus- ja perhekäsitteiden muuttuessa ovat myös perheiden kohtaamat ongelmat ja haasteet muuttuneet. Nykyään esimerkiksi käytetään alkoholia entistä

enemmän. Aikaisemmin äiti saattoi varjella perheen lapsia isän alkoholinkäytöltä ja pitää näin perhettä koossa. Nykyään kuitenkin myös naiset alkoholisoituvat aikaisempaa enemmän. Myös köyhyys koskee nykyään yhä useampaa lapsiperhettä ja osa perheistä elääkin köyhyysrajan alapuolella. (Paavilainen 2007, 363.) Internetillä on oma osansa haasteiden muutoksessa. Vanhemmat hakevat internetistä ja muualta sosiaalisesta mediasta tietoa hyvästä elämästä, vanhemmuudesta ja lapsuudesta. Vanhempi voi tulkita internetistä lukemansa tiedon aivan väärällä tavalla, jolloin voi alkaa kuvitella olemattomia ongelmia. Esimerkiksi erilaiset käytännöt lapsen kanssa vaihtelevat jokaisella vanhemmalla, jolloin lukiessa toisten tapoja omat toimintatavat voivat alkaa tuntua vääriltä. Usein vanhemmat etsivät tietoa keskustelupalstoilta, joihin kuka vain voi kirjoittaa omia kommenttejaan ja mielipiteitään. Jokainen perhe on erilainen, eivätkä samat käytännöt ja ajatusmallit sovi kaikkiin perheisiin. Perheille on tarjottava paikkoja, joissa he voivat saada oikeaa, tutkittua tietoa lapsen ja perheen hyvinvointia ja terveyttä edistävästä toimintatavoista. (Halme, Kekkonen & Perälä 2012, 16.)

Lasten kehitystä vahingoittavista riskitekijöistä perheessä tärkeimpiä ovat lasten laiminlyönti ja pahoinpitely, perheväkivalta, päihdeongelmat ja mielenterveysongelmat. Suomessa vuosittain noin 30 000 lapsen vanhemmat eroavat, mikä kielii perhe-elämän haasteellisuudesta. Yksinhuoltajuus täytyykin tunnustaa riskiksi lapsen kehitykselle, jotta yksinhuoltajavanhempia voitaisiin tukea entistä paremmin. (Kalland 2007, 348.) Nykyään eronneet vanhemmat suosivat yhteishuoltajuutta, jolloin molemmilla vanhemmilla on mahdollisuus sekä arkeen lapsensa kanssa että omaan aikaan. Jos yhteishuoltajuudessa on päädytty malliin, jossa lapsi asuu vanhempien luona vuoroviikoin, on molemmissa kodeissa oltava samankaltaiset kasvatuseriaatteet. Jos vanhempien ero ei kuitenkaan suju yhteisymmärryksessä, on lapselle hyvä hankkia ammattiapua esimerkiksi lasten eroryhmien kautta. (Hyvärinen 2007, 360.)

Parista tulee perhe ensimmäisen lapsen synnyttyä. Lapsella voi myöskin olla vain yksi vanhempi tai esimerkiksi samaa sukupuolta olevat vanhemmat, tai useampi kuin yksi perhe. Perhe-käsite onkin vähintään yhtä monimuotoinen, kuin vanhemmuuden käsite. Perheeseen voi kuulua perinteisen äidin ja isän lisäksi esimerkiksi isovanhemmat, sijaisvanhemmat tai sisarpuolet. (Hyvärinen 2007, 354). Terveen

perheen mallissa perhedynamiikka hahmotetaan kuuden eri ulottuvuuden kautta. Nämä ulottuvuudet ovat yhteenkuuluvuus, pysyvyys, selkeä viestintä, itsenäisyys, tehtävien jako ja joustavuus. Mallin mukaan hyvin toimivassa perheessä perheenjäsenten tulisi olla itsenäisiä yksilöitä ja samalla omata vahva pysyvyyden ja yhteenkuuluvuuden tunne muihin perheenjäseniin. Hyvin toimivassa perheessä joustetaan ja keskustellaan asioista sekä jaetaan tehtävät tasapuolisesti. (Barnhill 1979, Jorosen 2006, 38 mukaan.)

2.2 Vanhemmuuden voimavarat

Lapsen syntymä tai adoptio tuo perheeseen monia uusia haasteita ja muuttaa perheen elämäntilannetta monella eri tavalla. Taloudellinen tilanne, vanhempien ajankäyttö sekä parisuhde muuttuvat merkittävästi. Selvitäkseen arjen tuomista haasteista, on vanhemmilla oltava käytössään sekä perheen sisäisiä, että ulkoisia voimavaroja. Sisäisiin voimavaroihin luetaan esimerkiksi vanhempien koulutus, tiedot ja taidot sekä läheiset, luottamukselliset ihmissuhteet. Myöskin hyvä itsetunto ja myönteinen käsitys itsestä kasvattajana auttavat vanhemman ja lapsen avoimen ja turvallisen suhteen luomisessa. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 79.) Usko omiin kykyihin ja siihen, että onnistuu kasvattajan tehtävässään, kasvattaa vanhemman luottamusta selvitä erilaisten vaatimusten keskellä. Perheiden elämään sisältyvä stressi kuluttaa ja koettelee vanhemman voimavaroja, mutta samalla voimavarat toimivat suojana stressin haitallisia vaikutuksia vastaan. (Rantalaiho 2006, 51.)

Ulkoisista voimavaroista keskeisimpiä on muiden ihmisten tarjoama sosiaalinen tuki. Sukulaiset, ystävät ja naapurit sekä samassa elämäntilanteessa olevat lapsiperheet ovat sosiaalisen tuen lähteitä. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 79–80.) Ulkoisiin voimavaroihin luetaan myös erilaiset aineelliset resurssit, kuten tulot ja fyysiset resurssit, kuten elin- ja asuinympäristö (Rantalaiho 2006, 51). Helminen (2006, 28) mukaan edellä mainituilla voimavaroilla on suora yhteys koko perheen hyvinvointiin, sekä lasten kehitykseen.

Rantalaiho (2006, 52) kertoo artikkelissaan tutkimuksestaan koskien lapsiperheiden kanssa tehtävää ehkäisevää perhetyötä. Rantalaiho toteutti tutkimuksen vuonna

2002–2003 haastatteleamalla 15 perhettä. Haastatteluissa käsiteltiin muun muassa vanhempien saamaa tukea ja voimavaroja arjessa jaksamiseen. Haastatellut vanhemmat kertoivat saaneensa tukea lähinnä epäviralliselta sosiaaliselta verkostolta, eli ystävilta, perheeltä sekä sukulaisilta. 15 perheestä kukaan ei nimennyt julkisia palvelun tuottajia voimavarojen lähteeksi. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut voisivat olla matalan kynnyksen palvelu, joka vanhempien on helppo löytää ja jonne on helppo tulla. Palveluiden avulla kunnat pystyvät tarjoamaan vanhemmille tukea ja voimavaroja arjessa jaksamiseen.

2.3 Vanhemmuuden tukeminen

Vanhemmilla on tärkeää olla ajatus siitä, mistä he voivat tarvittaessa pyytää ja saada tukea ja apua. Kaikilla vanhemmilla ei ole ympärillään läheisiä, joiden puoleen kääntyä, ja vaikka olisikin, joskus vanhemmat kaipaavat tuekseen ammattilaista. Tieto siitä, että apua on tarvittaessa saatavilla, luo vanhemmille turvallisuudentunteen, joka helpottaa arjesta selviytymistä. (Kalland 2007, 347.) Sosiaali- ja terveysalan palveluverkosto Suomessa on laaja ja monitahoinen, ja se pyrkii vastaamaan lapsiperheiden arjen haasteisiin. Tukea tarjoavia tahoja ovat muun muassa neuvolat, päivähoito, koulut, kirkon lapsi-, nuoriso- ja diakoniatyö sekä lukuisat kolmannen sektorin toimijat. (Helminen 2006, 29.) Tuen ja avun löytäminen voi olla varsinkin nuorille vanhemmille hankalaa ja tuntua epämurkavalta. Sen vuoksi esimerkiksi perhetyötä pyritään järjestämään matalan kynnyksen palveluna, jotta mahdollisimman moni perhe ja vanhempi löytäisi sen pariin (Kuosmanen 2007, 369).

Sosiaalialan palveluverkostoon kuuluva perhetyö on keskeisessä osassa lapsiperheiden tukemisessa. Perhetyö on perheen kanssa yhteistyössä tehtävää työtä perheen tukemiseksi ja auttamiseksi. Perhetyön käsite on laaja-alainen ja sisältää esimerkiksi perhekuntoutustyötä, avopalvelutyötä sekä perhetukityötä. (Perhetyö [viitattu 23.1.2014].) Esimerkiksi neuvolan tekemässä perhetyössä kohderyhmänä ovat neuvolaikäiset lapset sekä heidän perheensä. Perhetyön piiriin tullaan silloin, kun perhe on muutos- tai kriisivaiheessa. Esimerkiksi vanhemman uupumus tai sairastuminen on perustelu perhetyöhön hakeutumiselle. Työn tavoitteena on löytää,

nimetä ja vahvistaa perheen voimassaolevia voimavarat sekä tehdä perhetyöntekijän oleminen perheessä tarpeettomaksi. Neuvolan perhetyön tehtävä on perheen auttaminen silloin, kun perheen voimavarat ovat hetkellisesti vähissä, esimerkiksi jos äidillä on synnytyksen jälkeistä masennusta. Neuvolan perhetyöntekijä voi työskennellä perheen kanssa paitsi neuvolassa, myös perheen kotona. Neuvolan perhetyölle ominaista on lyhytkestoisuus sekä vapaaehtoisuus; asiakas saa itse päättää, haluaako tavata neuvolan perhetyöntekijää vai ei. (Kuosmanen 2007, 370–371.) Perhetyön on aina oltava mahdollisimman suunnitelmallista ja tavoitteellista. Perhetyöllä ei ole täsmällisiä työnkuvauksia tai tehtävänmäärittäviä ja siksi perhetyön alle voidaankin mahduttaa paljon erilaista toimintaa, kuten perhetukityö tai perhekuntoutustyö. (Perhetyö [viitattu 23.1.2014].) Aikaisemmin kotipalveluakin saivat lapsiperheet, mutta nykyään se on suunnattu lähinnä huonokuntoisille vanhuksille. Alvari-perhetyö on esimerkki lapsiperheille kotiinpäin tehtävästä työstä. Siinä perhetyöntekijät, jotka ovat sosiaalialan- tai terveydenhuollon ammattilaisia tarjoavat konkreettista apua, keskustelua sekä ammatillista tukea. Alvari-perhetyö on Ensi- ja turvakotien liiton hanke, jonka tavoitteena on vakavien ongelmien kanssa, pääasiassa päihde- ja mielenterveysongelmien painiskelevien perheiden auttaminen. Alvari-perhetyötä tehdään Hämeenlinnassa, Joroisissa, Jyväskylässä, Kotkassa, Lahdessa, Lappeenrannassa, Oulussa ja Rovaniemellä. (Alvari-perhetyö [viitattu 1.4.2014].)

Vanhemmat saavat usein käytännönläheisempää tietoa toisilta vanhemmilta, kuin ammattilaisilta. Tämän vuoksi sosiaalialan palveluverkoston on pystyttävä tarjoamaan vertaistukea sitä tarvitseville. (Koistinen 2007, 437.) Vertaistukiryhmiä löytyy eniten vakavaa tautia, kuten syöpää tai diabetesta sairastaville, läheisen kuoleman kohdanneille, avioeron kokeneille sekä uusille vanhemmille. Vertaistukiryhmät ovat ryhmäterapian ja oma-apuryhmien sekoitus. Terapiaryhmistä poikkeavasti vertaistukiryhmän vetäjä ei tee ryhmäläisille diagnooseja tai psykologisia tulkintoja. Oma-apuryhmistä poiketen vertaistukiryhmä on määräaikainen ja sillä on erikoistunut ryhmänvetäjä. (Helgeson & Gottlieb 2000, 222.) Nylund (1999, 117) on tutkimuksessaan tarkastellut oma-apuryhmiä, jotka hän on määritellyt seuraavasti:

Oma-apuryhmän voivat muodostaa henkilöt, joilla on jokin yhteinen ongelma tai he ovat samanlaisessa elämäntilanteessa. Heillä on halu jakaa kokemuksiaan muiden kanssa ja tällä tavoin pyrkiä keskinäisesti

ratkaisemaan tai lieventämään henkilökohtaisia ongelmiaan tai elämäntilannettaan.

Oma-apuryhmä on hyvä vaihtoehto silloin, kun henkilö ei tunne saavansa tarpeellista apua ja tukea läheisiltään tai ammattiauttajalta. Oma-apuryhmä ei välttämättä muodostu ihmisistä, joilla on kriisi ja he tarvitsevat tukea, vaan ryhmä voi olla myös elämäntavan jakamista. Oma-apuryhmässä olevilla on takanaan samankaltaisia kokemuksia. (Nylund 1999, 116.)

Artikkelissa *Transition to parenthood – what about fathers?* Watson ym. (1995, 811) kirjoittavat vanhempien tuen tärkeydestä ja vertaistukiryhmistä. Heidän mielestään vertaistukea tulisi olla tarjolla äidille ja isälle ryhmien muodossa sekä opintomateriaalina kuten kirjoina ja videoina. Neuvolat järjestävät monenlaisia vertaistukiryhmiä vanhemmille yhdessä ja erikseen. Vertaistuki on yksi sosiaalisen tuen osa-alue, emotionaalisen tuen ja käytännön avun rinnalla. Sosiaalisen tuen on tutkimuksissa osoitettu vaikuttavan merkittävästi vanhempien jaksamiseen sekä vanhemmuuden laatuun. (Koistinen 2007, 437.) Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintaan kuuluvat muun muassa perhekahvilat, joihin kaikki lapsiperheet ovat tervetulleita. Perhekahvilassa vanhemmat tutustuvat muihin samassa elämäntilanteissa oleviin vanhempiin ja lapsilla on mahdollisuus saada ikäistään seuraa. Perhekahviloissa toteutetaan myös asiantuntijavierailuja kävijöiden toiveiden mukaisesti. (Perhekahvilat [viitattu 3.4.2014].) MLL:n organisoimia vertaistukiryhmiä ovat esimerkiksi ensimmäisen lapsen saaneiden ryhmä tai uhmaikäisten lasten vanhempien ryhmä. MLL järjestää vertaistukiryhmiä myös lapsille, joilla esimerkiksi on todettu vakava sairaus. (Vertaisryhmät [viitattu 3.4.2014].)

3 AVOIN VARHAISKASVATUS

Avoim varhaiskasvatustoiminta on alle kouluikäisille lapsille sekä heidän perheilleen suunnattua toimintaa. Avointa varhaiskasvatustoimintaa järjestävät kunnat, seurakunnat, järjestöt ja yksityiset palvelun tuottajat joko itsenäisesti tai yhteistyönä. Eri toimijoiden järjestämälle avoimelle varhaiskasvatustoiminnalle on yhteistä lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja perusturvallisuuden tavoitteellinen edistäminen. (Alila & Portell 2008, 12, 15.) Avoimen varhaiskasvatustoiminnan tarkka määrittely on kuitenkin hankalaa johtuen eri järjestäjien erilaisista toimintamuodoista. Eroavuuksia on sekä alueellisesti, että kunnallisesti, sillä avoimilla varhaiskasvatuspalveluilla pyritään vastaamaan paikallisiin tarpeisiin. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan tarkkaa selittämistä hankaluutta lisää myös se, että avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuotoja on luettelematon määrä. Avoimen varhaiskasvatuksen ja perhetyön rajapintojen määrittelemättömyys aiheuttaa myös hankaluutta avoimen varhaiskasvatustoiminnan tarkkaan määrittelemiseen. (Alila & Portell 2008, 12–14.)

1990—luvulla lapsiperheille tarjottuja avoimia varhaiskasvatuspalveluita, kuten leikkikenttätoimintaa, karsittiin säästösyistä muiden lapsiperheille tarjottujen palveluiden ohella (Rantalaiho 2006, 47). Rantalaihon (2006, 48) mukaan lapsiperheiden parissa työskennelleet työntekijät osasivat tukea ja auttaa ns. tavallisia lapsiperheitä, mutta perheiden ongelmien lisääntyessä ja monimutkaistuessa monien ongelmien keskellä elävät perheet koettiin hankalina haasteina. Voisi jopa sanoa, että koko ajan vähenevä ammattilaisten joukko yritti auttaa kasvavaa asiakaskuntaansa entistä suppeampien palveluiden avulla. Vuonna 2005 laaditusta selvityksestä käy ilmi, että tuolloin kaikki yli 75 000 asukkaan kunnat järjestivät jonkinlaista avointa toimintaa. Toiminta järjestettiin yhtä paljon myös neljä vuotta aikaisemmin, vuonna 2001 laaditun selvityksen mukaan. (Färkkilä 2006, 15.) Tästä uudempi selvityksiä en onnistunut löytämään.

3.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on yhteiskunnan tukemaa, valvomaa ja järjestämää toimintaa, joka koostuu kolmesta kokonaisuudesta; hoito, kasvatus ja opetus. Varhaiskasvatustoiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista ja perustuu kokonaisvaltaiseen näemykseen lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatuspalvelut koostuvat päiväkotitoiminnasta, perhepäivähoidosta sekä erilaisesta avoimesta toiminnasta. Varhaiskasvatuspalveluiden tuottajina ovat kunnat, järjestöt, yksityinen sektori sekä seurakunnat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9–10.) Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen eri elämäntilanteissa ja –piireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jolla pyritään edistämään lapsen tervettä kasvua, oppimista ja kehitystä. Lapsen ensisijainen kasvatusoikeus ja -velvollisuus on lapsen vanhemmilla, ja yhteiskunnan tarjoamien varhaiskasvatuspalveluiden tarkoituksena on tukea lapsen kotikasvatusta. (Peltonen 2004, 29–30.) Varhaiskasvatuksessa on kyse vuorovaikutuksellisesta toiminnasta, jota voidaan toteuttaa erilaisissa toimintaympäristöissä.

2000-luvun alussa uudistettu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat yhteiskunnan järjestämää ja valvomaa varhaiskasvatustoimintaa sen kaikissa toimintamuodoissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9–10.) Varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja, määräyksiä ja sopimuksia on useita. Esi esimerkkinä näistä ovat laki lasten päivähoidosta, sosiaalihuoltolaki sekä lastensuojelulaki. Laissa lasten päivähoidosta määrätään lapsen hoito järjestettäväksi joko päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Sosiaalihuoltolaki painottaa asiakkaalle oikeuden hyvää palveluun ja kohteluun ja lastensuojelulaki pyrkii takaamaan lapsen hyvinvoinnin ja turvallisen varhaiskasvatuksen. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 89–90.) Varhaiskasvatusta ohjaavat kunnalliset ja valtakunnalliset asiakirjat muodostavat yhdessä prosessimaisen kokonaisuuden. Varhaiskasvatuksen arvot pohjaavat kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kuten Suomessa vuonna 1991 voimaan tulleen Lapsen oikeuksien yleissopimukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9–10.) Tällä hetkellä ollaan lisäksi säätämässä varhaiskasvatustilaa. Var-

haiskasvatuslain tavoitteena on taata laadukas ja saavutettavissa oleva varhaiskasvatus ja esiopetus koko ikäluokalle. Lakia uudistanut työryhmä jätti maaliskuun lopulla esityksen uudistuksista opetusministerille. Esitys sisältää uudistetun varhaiskasvatuksen määrittelyn sekä tavoitteet. Muun muassa varhaiskasvatuksen ammatinimikkeisiin esitetään selkiytyksiä niin, että jatkossa nimikkeinä olisivat muun muassa varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen sosionomi. (Varhaiskasvatuksen lainsäädäntöön esitetään uudistuksia [viitattu 3.4.2014].)

3.2 Avoimen varhaiskasvatustoiminnan järjestäminen

Päivähoitolaki vuodelta 1973 määrittää lasten päivähoitoa, mutta siinä ei suoraan puhuta avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta. Laissa puhutaan leikkitoiminnasta, jolla viitataan avoimeen varhaiskasvatustoimintaan. Leikkitoiminta määritellään yhdeksi päivähoiton muodoksi. Muut muodot ovat päiväkotihoito, perhepäivähoito sekä muu päivähoitotoiminta. Päiväkotihoitoa voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoitoa yksityiskodissa tai perhepäiväkodissa ja leikkitoimintaa sille varatussa paikassa. (L 19.1.1973/36.) Lasten päivähoitolain lisäksi avoimen varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat sosiaalihoitolaki, lastensuojelulaki sekä koululaisien aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta perusopetuslaki (Alila & Portell 2008, 12–13).

2000-luvulla leikkitoiminta-käsitteestä on siirrytty avoimen varhaiskasvatuksen-käsitteeseen (Alila & Portell 2008, 12). Esimerkiksi Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2005 julkaisemassa Päivähoitoselvityksessä puhutaan jo avoimesta varhaiskasvatuksesta. Selvityksessä avoin varhaiskasvatus kuvaillaan toimintana, joka tarjoaa mahdollisuuksia ja tukea muun muassa pienille koululaisille, perhepäivähoitajille, kotona oleville lapsille sekä heidän vanhemmilleen. (Färkkilä 2006, 15.)

Seurakuntien järjestämässä avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa painotetaan kristillistä kasvatusta. Seurakuntien järjestämä avoin varhaiskasvatustoiminta on monimuotoista ja yleisesti kirkon lapsityöllä pyritään lapsen kokonaisehityksen ja kodeissa tapahtuvan kristillisen kasvatuksen tukemiseen. Seurakunnan järjestämää avointa varhaiskasvatustoimintaa ovat esimerkiksi perhekerhot, jotka tarjoavat yhdessä olemisen ja kokemisen hetkiä lapsille ja aikuisille. Seurakunnat ovat olleet

kerhojen suurimpia tarjoajia, ja seurakunnan päiväkerhotoiminta alkoi jo 1940-luvulla. (Alila & Portell 2008, 14–16.) Lapuan seurakunta järjestää avoimia päiväkerhoja jokaisena arkipäivänä paitsi keskiviikkona. Kerhoihin lapset voivat mennä vanhempansa, tai jonkun muun aikuisen, kuten päivähoitajansa kanssa. Kerhoissa toiminnasta vastaavat lastenohjaajat, mutta vastuu lapsesta pysyy lapsen mukana tullella aikuisella. Avoimet päiväkerhot kokoontuvat aina kahdeksi tunniksi aamupäivällä. (Avoimet kerhot [viitattu 19.3.2014].) Opinnäytetyön haastatteluissa vanhemmat kertoivat käyvänsä myös Lapuan seurakunnan järjestämissä mussukkapiireissä. Mussukkapiirit ovat tarkoitettu alle 4-vuotiaille lapsille. Ne tarjoavat lapsille kristillispainotteista musiikkiliikuntaa. Tavoitteena on paitsi uskonnollisen sanoman välittäminen, myös lapsen ja aikuisen välisen turvallisen kiintymyssuhteen tukeminen ja lapsen musiikillinen kehittäminen. Mussukkapiirejä järjestetään kerran viikossa, kolmessa eri ryhmässä: vauvat, taaperot ja perheet. (Mussukkapiirit kutsuvat kristilliseen musiikkiliikuntaan [viitattu 19.3.2014].)

Järjestöjen ja yhdistysten järjestämä avoin varhaiskasvatustoiminta voi olla esimerkiksi kahvilatoimintaa, tapahtumia, kerhoja tai leirejä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on järjestänyt monenlaista kerhotoimintaa jo 1920-luvulta. Leikkikoulutoiminta yleistyivät Suomessa 1960-luvulla, johtuen päivähoitomahdollisuuksien vähydestä ja tarpeen jatkuvasta kasvusta. (Alila & Portell 2008, 15–16.) MLL tarjoaa perheille muun muassa avoimia päiväkotipalveluita, kerhoja sekä perhekahviloita (Onni löytyy arjesta [viitattu 12.10.2013]).

Suomeen on vakiintumassa perhekeskus-toimintamalli. Toiminta perustuu ajatukseen siitä, että vanhempien voimavaroilla ja lasten hyvinvoinnilla on suora yhteys toisiinsa. (Halme ym. 2012, 16.) Perhekeskusten toiminnassa lähdetään liikkeelle lasten ja vanhempien tarpeista, ja niihin pyritään vastaamaan paikallisella, moniammatillisella asiantuntemuksella. Perhekeskusmallissa korostetaan perheiden osallistumista toiminnan suunnitteluun, järjestämiseen ja arviointiin. (Pietilä-Hella 2006, 65.) Perhekeskus on perheiden tukemisen ehkäisevää toimintaa. Vanhemmille pyritään mahdollistamaan usean eri palvelun löytyminen saman katon alta. Perhekeskusmalliin kuuluvat tiiviisti käsitteet moniammatillisuus, yhteistyö ja toiminnan jatkuva kehittäminen. (Viinikka 2004, 8, 28.) Perhekeskus on moderni keino tukea lap-

siperheiden arkea ja järjestää lapsiperheiden palvelut perhepalveluverkostona, järjestöt mukaan lukien. Tavoitteena on lapsiperheiden muuttuviin palveluntarpeisiin vastaaminen ja lasten elinoloihin liittyvien hyvinvointi- ja terveystarpeiden tasoittaminen. Perhekeskusten avulla on tarkoitus pystyä vastaamaan erilaisten perheiden erilaisiin tarpeisiin, riippumatta siitä, onko tuentarve suurta vai pientä. (Halme ym. 2012, 15–17.)

Kunnat voivat järjestää avointa varhaiskasvatustoimintaa avoimena päiväkotitoimintana. Avoin päiväkotitoiminta on alle kouluikäisille lapsille sekä heidän vanhemmilleen tarkoitettua toimintaa, jolla tuetaan erityisesti kotihoidossa olevien lasten perheitä. Avoimet päiväkodit mahdollistavat lapsille ja vanhemmille yhdessä leikkimistä, laulamista, askartelua sekä muuta ajanviettoa. Avoin päiväkoti toimii vertais- tukena paitsi lapsille myös vanhemmille. Avoimessa päiväkodissa vastuu lapsen hoidosta säilyy vanhemmilla ja vanhempi on aina avoimessa päiväkodissa mukana. Henkilöstö koostuu vähintään kahdesta kasvatushenkilöstä – lastentarhanopettaja sekä lastenhoitaja – ja heidän tehtäviinsä kuuluu päivittäisin toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi. (Avoimet varhaiskasvatustalvet ehkäisevänä työnä [viitattu 12.10.2013].)

Avoin päiväkotitoiminta rantautui Ruotsista Suomeen 1970-luvun lopulla. Vuonna 190 avoin päiväkotitoiminta alkoi sosiaalihuollituksen koordinoimana kokeilutoimintana ja Suomeen avattiin 11 ensimmäistä avointa päiväkotia eri paikkakunnille. Kokeilu kesti vuoteen 1983 ja vuonna 1984 avoimet päiväkodit luettiin osaksi leikkitoimintaa. Avointen päiväkotien tehtävänä oli antaa kasvatustalvet ja vähentää lapsiperheiden eristäytyneisyyttä. Tärkeää rohkaista vanhempia ja muita lapsia hoitavia ottamaan osaa kasvatustalvet koskevaan keskusteluun ammattilaisten ja muiden vanhempien kanssa yhdessä. Usein aikuisille oli omaa ohjelmaa lasten leikkiessä ja askarrella, mutta lapsi oli kuitenkin koko ajan oman aikuisensa vastuulla. Avoimia päiväkoteja perustettiin lähinnä niihin kuntiin joissa ei ollut ympärivuotista leikkipuistotoimintaa, sillä avoimen päiväkotitoiminnan sisältö vastasi läheisesti avointa kerho- tai leikkipuistotoimintaa. (Alila & Portell 2008, 17.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Kun olin valinnut tutkimusaiheekseni vanhempien toiveet ja odotukset Lapualla aloitettavasta avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta, valitsin opinnäytetyöni lähestymistavaksi laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Valitsin laadullisen tutkimuksen muun muassa siksi, että halusin saada tutkimuskysymykseeni mahdollisimman monipuolisia vastauksia. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin ja laadullisen tutkimuksen tekijällä on tavoitteena ymmärtää ja antaa erilaisia merkityksiä niille asioille tai ilmiöille, joita hän tutkii (Tuomi & Sarajärvi 2009, 9-10). Hirsjärven ym. (2009, 164) mukaan laadullisessa tutkimuksessa haastateltavien joukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, eikä satunnaisotoksella. Omassa opinnäytetyössäni haastateltavien valitsemisessa apuna olivat neuvolan työntekijät, jotka ohjeistukseni mukaan kysyivät tutkimukseeni haastateltavia erilaisia vanhempia. Laadin työntekijöille listan haastateltavien ominaisuuksista (LIITE 2), jonka avulla he pystyivät tarjoamaan mahdollisuutta osallistua opinnäytetyöhöni erilaisille vanhemmille. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu myös sen tarkoitus kuvata todellista elämää, ei todentaa väittämiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161,164). Laadullinen tutkimus siis sopi opinnäytetyöhöni myös siksi, että opinnäytetyössäni tarkoitus oli tuoda esiin vanhempien toiveet ja tarpeet. Tutkimukseni tarkoituksena oli vanhempien toiveiden ja odotusten kautta luoda pohjaa avointen varhaiskasvatuspalveluiden suunnittelulle.

4.1 Neuvolan työntekijöiden ohjeistaminen

Kävin tapaamassa neuvolan työntekijöitä tammikuussa 2014. Tapaamisessa annoin viidelle opinnäytetyössäni auttamaan luvanneelle neuvolan työntekijälle listan erilaisista vanhemmista (LIITE 2), saatekirjeen vanhemmille (LIITE 3) sekä vanhempien yhteystietolomakkeen (LIITE 4). Saatekirjeessä kerroin tutkimuksen tarkoituksen, esittelin itseni sekä kerroin lyhyesti haastatteluiden toteuttamisesta. Kerroin myös lyhyesti, mitä avoin varhaiskasvatus on. Vanhempien yhteystietolomakkeeseen haastateltava kirjoitti oman nimensä sekä puhelinnumerosa tai sähköpostiosoitteensa, riippuen siitä, millä tavoin he toivoivat minun olevan heihin yhteydessä. Annoin jokaiselle työntekijälle viisi kappaletta saatekirjeitä ja yhteystietolomakkeita,

koska jokaisen saadessa viisi vanhempaa osallistumaan haastatteluun, tekisi se jo yhteensä 30 haastattelua. Tavoitteenani oli tehdä noin 20 haastattelua. Käymällä itse paikanpäällä viemässä materiaalit neuvolan työntekijöille, sain varmistuttua siitä, että he ymmärsivät listan käytön. Samalla pystyin myös kertomaan työntekijöille tarkemmin opinnäytetyöstäni ja sen tarkoituksesta. Uskon myös, että itse paikan päälle menemällä sain sitoutettua työntekijöitä yhteistyöhön entistä paremmin

Erilaisista vanhemmista laatimani lista oli tarkoitettu vain neuvolan työntekijöille.

Työntekijöille laatimassani listassa (LIITE 2) luetteloin erilaisia vanhempia:

- suurperheen (2 tai useampi lasta) äiti
- suurperheen (2 tai useampi lasta) isä
- yksinhuoltajaäiti
- yksinhuoltajaisä
- yksilapsisen perheen äiti
- yksilapsisen perheen isä
- alle vuoden Lapualla asunut äiti
- alle vuoden Lapualla asunut isä
- yli vuoden Lapualla asunut äiti
- yli vuoden Lapualla asunut isä
- romaniperheen äiti
- romaniperheen isä
- maahanmuuttajaperheen äiti
- maahanmuuttajaperheen isä
- äiti perheestä, jossa on väkivaltaepäily
- isä perheestä, jossa on väkivaltaepäily
- äiti perheestä, jossa on mielenterveysongelmia
- isä perheestä, jossa on mielenterveysongelmia
- sateenkaariperheen äiti
- sateenkaariperheen isä
- uusioperheen äiti
- uusioperheen isä

Listan avulla neuvolan työntekijät pystyivät pyytämään opinnäytetyöhöni erilaisissa elämäntilanteissa olevia ja erilaisissa perheissä olevia vanhempia, mikä oli tärkeää

opinnäytetyön tulosten yleistettävyyden kannalta. Erilaisia vanhempia haastattelemalla saisin tutkimustulokset kattamaan mahdollisimman laajasti lapualaisvanhempien toiveita ja odotuksia suunnitteilla olevista avoimista varhaiskasvatuspalveluista. Tämä taas mahdollistaisi sen, että suunnitteilla olevat avoimet varhaiskasvatuspalvelut vastaisivat mahdollisimman monenlaisen perheen tarpeisiin. Listaan työntekijät merkitsivät päivämäärän, jolloin olivat kysyneet tiettyyn kuvaukseen sopivaa vanhempaa osallistumaan opinnäytetyöhöni. Päivämäärän työntekijät merkitsivät joko kohtaan ”kieltäytyi” tai ”vastaanotti tiedotteen. Sovimme, että käyn itse hakemassa työntekijöiltä tutkimukseen suostuvien vanhempien yhteystietoja tarvittaessa useampaan kertaan. Ensimmäisen kerran kävin hakemassa yhteystietolomakkeita (LIITE 4) kaksi viikkoa ohjeistamiskäynnin jälkeen. Tuolloin sain mukaani kahdeksan vanhemman yhteystiedot.

4.2 Vanhempien haastatteleminen

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmää valittaessa tutkijan on oleellista miettiä, mitä tietoa tarvitaan ja millä tavoin sitä voisi parhaiten kerätä (Kylmä & Juvakka 2007, 64). Yksi laadullisen tutkimuksen käytetyimpiä aineistonkeruumenetelmiä on haastattelu, jota käytin omassa opinnäytetyössäni. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu perustuu siihen, että haluttaessa tietoa ihmisten elämästä, kysytään asioita ihmisiltä itseltään (KvaliMOTV a [viitattu: 5.3.2014]). Valitsin haastattelun siksi, että se mahdollistaa kasvotusten tapahtuvan vuorovaikutuksen haastateltavan kanssa. Kasvotusten tehtävän haastattelun avulla pystyin tekemään tarkentavia kysymyksiä, sekä tarvittaessa palaamaan haastattelun edetessä kysymyksiin, joihin haastateltava ei välttämättä heti osannut antaa vastausta. Samalla myös haastateltavilla oli mahdollisuus pyytää tarvittaessa joihinkin kysymyksiin tarkennusta haastattelun aikana. Haastattelin opinnäytetyötäni varten 17 äitiä ja näistä haastatteluista kuusi tein puhelimitse.

Menetelmänä haastattelu saattaa kuitenkin vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen, koska haastateltava voi miettiä vastauksensa olemaan yleisesti suotavia. Tutkijan tehtävänä on huomioida tämä selvittäessään ja yleistäessään tutkimustuloksia.

(Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 205–207.) Hankalimmaksi asiaksi haastattelussa muodostuikin se, miten paljon esittelisin avoimia varhaiskasvatuspalveluita ennen varsinaisen haastattelun aloittamista. Avoin varhaiskasvatuspalvelu voi sanaan olla vanhemmille täysin vieras, joten käsitettä tulisi avata ainakin jonkin verran. Minun täytyi kuitenkin varoa, etten näin vahingossa syöttänyt vanhempien mieleen valmiita vastauksia. Lopulta päädyin avaamaan käsitettä sen verran, mitä avasin sitä vanhemmille laatimassani saatekirjeessä (LIITE 3). Kerroin, että avoin varhaiskasvatustoiminta tarjoaa toimintaa sellaisten perheiden perheenjäsenille, jotka eivät ole päivähoidon piirissä, ja että toiminta voi olla paitsi aktiviteetteja myös lyhytaikaisia hoitoapua.

Haastattelut olivat puolistrukturoituja. Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille haastateltaville esitetään täysin tai lähestulkoon samat kysymykset samassa järjestyksessä. Joidenkin määritelmien mukaan kysymysten järjestystä voidaan vaihdella (KvaliMOTV b [viitattu 6.3.2014]). Tein haastattelurunkoon (LIITE 1) viimeiset muokkaukset ensimmäisten neljän haastattelun aikana. Silloin huomasin, että alun perin viimeisenä ollut kysymys perheen mahdollisista erityisen tuen tarpeista on luontevinta kysyä haastattelun alkupäässä, kun kysyin taustatietoja perheestä. Alun perin erityisen tuen tarpeista oli tarkoitus kysyä vasta lopuksi, ettei haastateltava tuntisi haastattelua liian tunkeilevaksi heti alusta alkaen. Huomasin kuitenkin, että kysymys perheen mahdollisista erityisen tuen tarpeista oli parempi kysyä haastattelun alkupäässä, viidentenä kysymyksenä. Ensimmäisen haastattelun aikana lisäsin myös haastattelurunkoon yhden kysymyksen. Tämä kysymys oli, kokiko haastateltava, että Lapuan kaupungin on tarpeellista panostaa avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin, vai tulisiko resurssit suunnata jonnekin muualle. Lisäsin kysymyksen haastattelurunkoon, koska mielestäni oli oleellista kuulla, pitivätkö haastateltavat avoimia varhaiskasvatuspalveluita ensinnäkään tärkeinä ja olennaisena lisänä kaupungin palveluverkostoon. Tämän lisäksi haastattelurungon viimeiseksi kohdaksi muodostui vielä vapaa sana – kohta. Vapaa sana –kohdassa kysyin haastateltavilta, oliko heille noussut vielä lisääjatuksia haastattelun aikana tai haluaisivatko he kertoa jotain terveisiä avoimen toiminnan suunnittelijoille.

Toteutin haastattelut helmi- ja maaliskuussa 2014. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja sekä kasvotusten että puhelimitse. Puhelinhaastattelut otin mukaan sen

vuoksi, että muutama vanhempi sanoi, ettei pystyisi tulemaan paikan päälle haastattelua varten. Halusin kuitenkin haastatella mahdollisimman useaa vanhempaa, ja sen vuoksi ehdotin heille puhelinhaastattelua. Puhelinhaastattelu sopikin jokaiselle vanhemmalle hyvin, koska haastattelun pystyi näin ollen tekemään lasten päiväuniaikaan. Haastattelut olisi ollut mahdollista suorittaa myös parihaastatteluina, jos paikalle olisi ilmaantunut molemmat vanhemmat. Ensimmäiset haastattelut tein helmikuun ensimmäisellä viikolla. Käydessäni hakemassa vanhempien yhteystietolomakkeita neuvolasta ensimmäisen kerran sain kuulla, että eräs neuvolan työntekijöistä oli omalla ajallaan soittanut omille asiakkailleen, jotka asuivat Lapuan sivukylässä ja tarjonnut mahdollisuutta osallistua haastatteluihin. Alkuperäisessä listassani erilaisista vanhemmista oli sivukylässä asuva vanhempi, mutta jostain syystä sitä ei lopullisessa, neuvolan työntekijöille jakamassani listassa ollut.

Työntekijä tarjosi minulle mahdollisuutta aloittaa haastattelut heti seuraavana päivänä, sivukylän neuvolan tiloissa. Olin tehnyt haastattelukysymykset (LIITE 1) valmiiksi jo hyvissä ajoin ennen neuvolassa käymistä, joten pystyin tarttumaan tähän tilaisuuteen. Otin yhteyttä vanhempiin, ja sainkin sovittua ensimmäiset neljä haastattelua heti seuraavaksi päiväksi sivukylän neuvolaan. Neuvolassa ei haastatteluiden aikana ollut ketään muuta paikalla, joten haastattelut oli mahdollisuus tehdä paitsi haastateltaville ennestään tutussa paikassa, myös täydellisessä rauhassa. Rauhallinen tila teki haastatteluista kiireettömiä, ja näin ollen haastateltavat pystyivät rauhassa miettimään vastauksiaan ilman ulkopuolista häiriötä. Sivukylän neuvolan lisäksi tein haastatteluita myös Lapuan keskustan neuvolan kokoushuoneessa. Kokoushuone sijaitsi perheneuvolan yläkerrassa, joten myös tämä paikka oli haastateltaville jo ennestään tuttu. Tila oli rauhallinen ja yksityinen, joten myös keskustan neuvolasta varattu tila oli haastatteluille sopiva. Neuvoloiden lisäksi tein puhelinhaastattelut kotonani.

Lopullisessa haastattelurungossani oli 18 kohtaa. Varsinaisia haastattelukysymyksiä oli 17 ja lopussa oli vapaa sana – kohta. Vapaa sana – kohdassa kysyin haastateltavalta, olisiko hänellä vielä jotain lisättävää tai haluaisiko hän lähettää jonkinlaisia terveisiä avoimen varhaiskasvatustoiminnan suunnittelijoille. Haastattelut kestivät 20 minuutista 40 minuuttiin. Kolmessa haastattelussa haastateltavilla oli lapsia

mukana, mutta lasten mukanaolo ei vaikuttanut haastattelun tekemiseen häiritsevästi. Lapsen mukanaolosta pystyi jopa löytämään haastateltavalle vanhemmalle rauhoittavan tekijän: miettiessä vastauksia kysymyksiin, haastateltava saattoi seurata katseellaan lapsensa tekemisiä ja pohtia kysymyksiä kaikessa rauhassa. Olin varannut itselleni haastatteluihin ruutupaperia ja kynän muistiinpanojen tekemiseksi, vaikka nauhoitinkin jokaisen haastattelun.

4.3 Aineiston analyysi

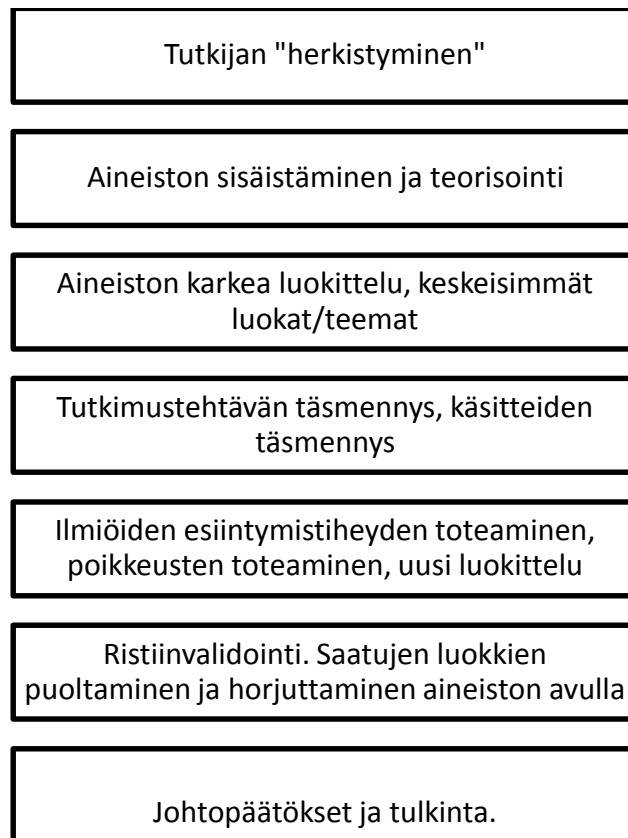
Haastattelujen jälkeen oli aika pohtia, millä tavoin alkaisin analysoida saamaani tutkimusaineistoa. Aloitin tutkimalla kirjallisuutta aineiston analyysistä ja erilaisista analyysimenetelmistä. Aineiston analyysillä tarkoitetaan kerätyn tutkimusaineiston huolellista lukemista, materiaalin järjestelyä ja aineiston perinpohjaista tutkimista: mitä aineisto sisältää, mistä ja millä tavoin aineistossa kerrotaan (KvaliMOTV [viitattu 18.3.2014]). Analyysissä aineisto tiivistetään ja se muuttuu tutkittavan ilmiön kuvaukseksi. Aineistoa tiivistettäessä on kuitenkin pystyttävä säilyttämään sen sisältämä tieto. Aineiston analyysiin on varattava riittävästi aikaa, koska tutkijan on pohdittava aineistoa kattavasti. (Kylmä & Juvakka 2002, 65.) Analysoidessaan tutkimusaineistoa tutkijan on osattava nähdä kokonaisuuksia (Gerson & Horowitz 2002, 216).

Tutkimusaineisto on kirjoitettava auki tekstimuotoon, eli litteroitava, aineiston analyysia varten. Tutkijan tehdessä litterointeja hän tekee samalla jo alustavaa aineiston analyysia. (Kylmä & Juvakka 2007, 65–66.) Vaikka tutkimusaineisto litteroidaan, kannattaa tutkijan käyttää myös nauhoitteita aineistoa analysoidessaan. Nauhalta tutkija voi erottaa esimerkiksi tauot ja erilaiset äänenpainot, mitä kirjoitetusta tekstistä ei voi löytää. (Pole & Lampard 2002, 194.) Aloitin haastatteluiden litteroinnin heti ensimmäisen haastattelun tehtyäni. Litteroinnit sain valmiiksi helmikuun loppuun mennessä. Aineistoa litteroidessa pistin jo ylös huomioita haastateltavien vastauksista sekä löysin jo yhtäläisyyksiä eri haastatteluiden välillä. Tutkimusaineiston analyysi sekä johtopäätösten teko on tutkimuksen ydin ja aineiston analyysia tehdään jo aineistoa kerättyä (Pole & Lampard 2002, 209; Hirsjärvi ym. 2009, 223). Ger-

son & Horowitz (2002, 216) puolestaan toteavat, että tutkija aloittaa analyysin tekemisen siinä vaiheessa, kun istuu ensimmäisen kerran alas yhdessä haastateltavan kanssa. Tutkimuksen eri vaiheita – aineiston keruuta, käsittelyä ja analyysiä – voi olla joskus jopa mahdotonta erottaa tarkasti toisistaan (Kylmä & Juvakka 2007, 110). Tästä voi todeta, että kirjottaessani litterointeja ja tehdessäni huomioita, analyysin jo saamaani tutkimusaineistoa.

Käytin analysointimenetelmänä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin tehtävänä on tiedon tuottaminen tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä ja se on perustyöväline laadullisen aineiston analyysissä. Laadullisessa sisällönanalyysissä sisältöä kuvaavat luokat muotoutuvat aineistosta käsin. Olennaista on tunnistaa tutkimusaineistosta niitä keskeisiä sisällöllisiä väittämiä, jotka ilmaisevat jotain tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysissä tutkija purkaa aineiston ensin osiin ja yhdistelee samankaltaiset osat. Tämän jälkeen tutkija tiivistää aineiston kokonaisuudeksi, vastamaan tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimustehtäviin. (Kylmä & Juvakka 2007, 112–113.) Syrjäläinen (1994, 94, Metsämuurosen 2011, 128 mukaan) jakaa sisällönanalyysin seitsemään vaiheeseen (Kuva 1).

Sisällönanalyysiä tehdessä tutkija voi laatia aineistosta käsitekartan. Käsitekartan avulla tutkija voi helpommin hahmottaa suuren kokonaisuuden ja kaikki sen osat yhtä aikaa, huomata eri osien välisiä suhteita selkeämmin, sekä nostaa esiin oleelliset seikat. (Syrjäläinen 1994, 94, Metsämuurosen 2011, 128–129 mukaan.)

Kuva 1. Sisällönanalyysin vaiheet Syrjäläisen (1994, Metsämuurosen 2001, 128 mukaan) mukaan.

Jokaiseen haastatteluun tarkasti perehtyminen ja haastatteluiden vertaaminen toisiinsa saa aikaan kategorioiden syntymisen. Nämä kategoriat voivat olla jotain aivan muuta, mitä tutkija ajatteli tutkimustaan aloittaessa. (Gerson & Horowitz 2002, 217.) Itse loin jokaisesta haastattelusta käsitekartan. Käsitekarttojen avulla aineiston tutkiminen oli selkeämpää, kuin pelkkien litterointien. Käsitekarttojen avulla huomasin eniten esille nousseet käsitteet, joiden avulla tutkimustulosten analysointi oli selkeää.

Aineistoa analysoidessa muodostin kolme kategoriaa, joiden alle vanhempien toiveet jakautuivat: sosiaaliset verkostot ja vertaistuki, konkreettinen apu ja ohjaus ja informatiivinen tuki. Näiden käsitteiden alle lähdin jaottelemaan vanhempien vastauksia ja sain luotua selkeän kuvan siitä, mitä vanhemmat avoimilta varhaiskasvatustalpaluilta odottavat.

5 TUKEA JA OHJAUSTA

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen tulokset. Ensin kerron vastaajien taustatietoja, jotka täytyy huomioida tuloksia lukiessa. Otanta oli suppeampi kuin toivoin, eikä vastaajien joukossa ollut esimerkiksi yhtään yksinhuoltajavanhempaa. Tämän jälkeen esittelen tutkimustulokset kolmen aineiston analyysivaiheessa muodostamani kategorian mukaan: vertaistuki ja sosiaaliset verkostot, ohjaus ja informatiivinen tuki sekä konkreettinen apu. Aineiston suorat lainaukset on merkitty lainauksen perään koodeilla haastattelu 1, haastattelu 2 ja niin edelleen. Olen numeroinut haastattelut summittaisesti, jotta ei käy ilmi, mitkä lainaukset ovat ensimmäisistä viidestä sivukylällä suorittamastani haastattelusta ja mitkä keskustassa suorittamistani haastatteluista.

5.1 Vastaajien taustatiedot

Opinnäytetyöni haastatteluihin osallistui yhteensä 17 vanhempaa. Haastatteluihin osallistuneet vanhemmat olivat kaikki äitejä. Toiveenani oli saada vastaajiksi sekä isiä että äitejä, mutta usein äiti hoitaa neuvolassa asioimisen, ja sitä kautta vastaajiksi valikoitui vain äitejä. Tänä päivänä neuvolatyössä on kuitenkin jo mukana isän mukaan ottaminen lapsen odotukseen ja kasvatukseen ja lähes kaikki isät osallistuvat jo perhevalmennukseen. Tutkimusten mukaan myös isät itse odottavat, että heidät kohdataan - samoin kuin äitikin – lasta odottavana isänä. (Paavilainen 2007, 365.)

Kaikki haastatteluun vastanneista asuivat joko avio- tai avoliitossa lapsensa tai lapsiensa isän kanssa ja lapsia vastanneilla oli 1-3. Kahdella vastaajista oli lapsia myös entisen kumppaninsa kanssa. Jokaisen vastaajan puoliso kävi arkisin töissä, ja vastaajat itse huolehtivat lapsista. Noin puolet vastaajista oli asunut Lapualla koko ikänsä ja puolet kymmenen vuotta tai vähemmän. Lyhin Lapualla asuttu aika oli yksi vuosi. Osa koko ikänsä Lapualla asuneista sanoi kuitenkin viettäneensä opiskeluaikansa muualla, kuin Lapualla. Vastaajien joukossa oli äitejä sekä keskustasta ja sen

lähituntumasta, että Lapuan sivukyliltä. Sivukylillä asuvat kertoivat, että julkisia yhteyksiä keskustaan palveluiden lähetyville on huonosti, mutta eivät kokeneet sitä itselleen ongelmaksi.

Kaksi vastaajista opiskeli äitiysloman rinnalla, ja kertoi sen vuoksi käyttävänsä kaiken ylimääräisen vapaa-ajan opintojen suorittamiseen. Vastauksista ilmeni myös, että osalla äideistä vapaa-aika kului omaa kotia remontoidessa. Tuloksia lukiessa on huomioitava, että kaikki vastaajat olivat äitejä, ja isillä olisi voinut olla hyvinkin erilaisia näkemyksiä. Yhdelläkään perheellä ei myöskään ollut erityisen tuen tarpeita, joten haastatteluun vastanneiden perheiden toiveet voivat olla täysin erilaisia, kuten esimerkiksi sellaisen perheen, jossa lapsi on vakavasti sairas, tai jossa on päihde- tai mielenterveysongelmia.

5.2 Vertaistuki ja sosiaaliset verkostot

Kuvaillessaan perheensä tavallista viikkoa, jokainen vastaaja erotti viikonlopun arjesta. Arkipäivät täyttyivät lasten rutiineilla: päiväunet, syömiset ja ulkoilut hoidettiin yleensä joka päivä samoihin aikoihin. Iso osa vastaajista kertoi käyvänsä lapsensa kanssa seurakunnan järjestämässä avoimissa kerhoissa sekä mussukkapiireissä. Seurakunnan järjestämien aktiviteettien lisäksi myös vauvauinti oli vastaajien keskuudessa suosittu harrastus. Muussa tapauksessa liikuntaharrastukset jäivät iltaan, jolloin lapsen isä oli kotona. Sivukylällä haastattelemani vanhemmat kertoivat myös tapaavansa muita kylän äitejä säännöllisesti mamma-piirissä. Nämä tapaamiset olivat alun perin lähteneet neuvolan työntekijältä, joka oli yhden kerran järjestänyt tällaisen tapaamisen kylän uusien äitien kesken. Vastaajat kertoivat jatkaneensa tapaamisia säännöllisesti siitä lähtien. Näissä mamma-piireissä äidit saivat paitsi vertaistukea muilta kylän äideiltä, myös aikuista seuraa lapsen kanssa vietettävien päivien sisälle. Vertaistukiryhmät ovatkin oiva keino sosiaalisten suhteiden luomiselle (Koistinen 2007, 437). Jokainen vastaaja sanoi viikonlopun eroavan arkipäivistä siten, että silloin vietettiin aikaa koko perheen kesken; käytiin harrastamassa tai kyläilemässä.

Haastatteluiden aikana nousivat esille useaan otteeseen käsitteet sosiaalinen tuki ja sosiaaliset kontaktit. Vanhemmat toivoivat saavansa sosiaalisia kontakteja paitsi

itselleen, myös lapselleen. Moni vastaajista kertoi käyvänsä esimerkiksi seurakunnan avoimissa kerhoissa juuri sosiaalisia kontakteja saadakseen. Seurakunnan kerhot toistavat usein kuitenkin samaa kaavaa, joten vastaajat toivoivat jotain vaihtelua. Varsinkin toisten äitien ja vanhempien kohtaamista kaivattiin.

Et ehkä enemmän justiin kaipaas siis sellaisia paikkoja mihinä niin kun oikeen niinkun ne äitiit niinku kokoontuus. Et mua ainakin hämää tuos avoimes päiväkerhos – ni siellä käy niin ku tosi paljon perhepäivähoitajiakin. Ni eihän niiltä sitte saa sellasta, tai ei oo sellasta samanlaista yhteyttä, mitä niin ku äitiin kanssa oisi. (Haastattelu 5.)

Vanhempien tärkein vuorovaikutuksellinen taso ovat perheen viralliset ja epäviralliset sosiaaliset verkostot. Äidille vauva-ajan parasta tukea voivat olla muiden äitien kanssa käydyt hiekkalaatikkokeskustelut tai kahvihetket naapurin kanssa. Äidille on tärkeää olla tekemisissä muiden äitien kanssa jo raskausaikana. Muiden vanhempien seura rikastuttaa ja laajentaa kuvaa siitä, millaista on olla vanhempi ja millainen vauva voi olla. Huomio siitä, että myös muiden vanhempien lapset itkevät, eivätkä suostu aina nukkumaan päiväunia, helpottaa oman lapsensa hyväksymisen ainutlaatuisena yksilönä. (Kalland 2007, 347.) Yksinäisyys tuntuikin olevan monelle vastaajalle se asia, mihin he toivoivat avointen varhaiskasvatuspalveluiden avulla muutosta. Vastaajat toivoivat avointen palveluiden toimivan myös vertaistukena sekä vanhemmille, että lapsille ikäryhmittäin.

Oishan se hyvä et sais vähä niitä muitaki kontakteja. Että olis sitte vähä muutaki, ku vaa kotona lapsen kanssa. – Ja varsinki nyt ku on pieni lapsi, ni ois niitä aikuiskontaktiaki sit vielä muutaki, ku ne kaverisuhteet – olis sitte niitä jotka olis samassa tilanteessa. (Haastattelu 11.)

Muutamissa vastauksissa nousi esille se, ettei vastaaja enää tuntenut niin suurta yhteenkuuluvuudentunnetta entisten ystäviensä kanssa, jos ystävillä ei ollut lapsia. Noin puolet haastateltavista kertoikin kokevansa ajoittain yksinäisyyden tunteita, koska kynnyks ottaa yhteyttä entisiin ystäviin oli liian korkea. Tunteet johtuivat osittain myös siitä, että perheen toinen vanhempi oli päivät töissä ja kotona ollut vanhempi vietti päivänsä usein kahdestaan lapsensa kanssa. Jos kotona tapahtui jotain, ei puoliso ollut auttamassa eikä puolisolta voinut heti kysyä neuvoa.

Vastauksissa toivottiin myös enemmän ja monipuolisempia aktiviteetteja. Varsinkin liikuntapainotteisia aktiviteetteja kaivattiin. Muutama vanhempi kertoi harrastavansa

itse liikuntaa (lapsen kanssa ulkoilemisen lisäksi) kerran tai kahdesti viikossa, jos lapselle löytyi hoitaja. Vanhemmat kuitenkin toivoivat myös lapselle ja vanhemmalle yhteisiä liikuntaharrastuksia, koska lapselle hoitajan saaminen oli usein hankalaa. Liikuntaharrastuksista keskustellessa esille nousivat esimerkiksi erilaiset tapahtumapäivät, jolloin olisi mahdollisuus harrastaa yhdessä koko perheen kanssa, muita perheitä tavaten. Tapahtumapäiviä vastaajat toivoivat viikonlopuksi, jolloin myös perheen toisella vanhemmalla olisi mahdollisuus osallistua. Viikoittain järjestettäviä aktiviteetteja toivottiin keskelle viikkoa.

Varmaan se olis tiistai, keskiviikko, torstai. Ei ainakaa maanantai, ku maanantaina on aina nii kaikkea. Jotenki sillo on nii, itekki nii väsyny ku se viikko vasta alkaa. – Aina kaikki on maanantaisi tai perjantaisi, että ei ainakaa niihin päiviin enää mitää. (Haastattelu 12.)

No ei nyt ehkä sellasta suoranaista tukea. Mut joskus ehkä, niin kaipais jotain aktiviteettia. Kyllä sitä kotona ollaan aika paljon, vaikka nää kerhot ja kaikki, on se hyvä et ne on lähellä. Mut silti, ei oikee sitte muuta aktiviteettia löydy ku nuo seurakunnan järjestämät. (Haastattelu 2.)

Liikuntaharrastuksia toivottiin myös jatkuvana, kerhomuotoisena. Vastaajat eivät osanneet tarkasti eritellä, millaista liikuntakerhoa toivoivat, kunhan se vain olisi jotakin uudenlaista ja monipuolista. Vastauksissa painotettiin myös sitä, ettei pitäisi lähteä järjestämään samanlaisia aktiviteetteja ja toimintoja, mitä esimerkiksi seurakunta tällä hetkellä järjestää.

5.3 Ohjaus ja informatiivinen tuki

Kysyessäni, kaipaako vastaaja tukea joissakin asioissa, esille nousi tiedon saaminen. Monet vastaajista olivat uusia äitejä, eikä heillä juurikaan ollut aikaisempaa kokemusta lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Vaikka joku oli joskus toiminut lapsenvahtina tai hoitanut omia sisaruksiaan, koettiin, että lisätietoa täytyisi olla helposti saatavilla.

Kyllähä sitä kaipas niin ku sellasta tukea ja ohjausta. Niin ku ei oikee tiiä kaikkea tuosta tuon lapsen kehityksestä ja et mitä seuraavaks – ni sellasta neuvontaa ja ohjausta kaipais. (Haastattelu 7.)

No tota. No se tieto siitä, että. Ku toi lapsi on jo noin kasvanu ni täytyis tietää että mitä lapsen kans vois niinku, sitten vaikka nyt jo tai kahden vuoden iässä sitte tehdä. Että olis niin ki sitä ammattilaistietoa niin sanotusti. -- Niin ku oikeaa tietoa. (Haastattelu 11.)

Vastauksista kävi ilmi, että vanhemmat toivoivat saavansa tietoa lapsen hoidosta ja kasvatuksesta muutakin kautta, kuin neuvolasta. Toivomuksena oli, että olisi olemassa jokin keino saada tietoa ammattilaiselta, mutta epävirallisesti. Tähän haasteeseen ovat nyt vastaamassa Suomessa yhä yleistyvät perhekeskukset (esim. Pietilä-Hella 2006, Halme ym. 2012).

No, varmaan vähä ny niiku lapsen kasvuun liittyvät asiat. Niin ku se, niitten kasvuun liittyvät vaiheet, ni niitten ymmärtäminen. Että pystyis niin ku tukea kasvua sitte oikeallailla. – Ku sitte jos ei oo se neuvola-aika – ni olisi iha kiva että vois kysyä sitte joltaki, niin ku ammattilaiselta. Että ku jos ei oo niin ku. Jos se asia on tavallaa nii pieni, ettei halua soittaa mihinkää, niin ku neuvolaa vaikka. (Haastattelu 12.)

Ku olisha se tärkeää, että sä iha oikeasti tietäisit, mitä sille sun lapselle oikeen tapahtuu (Haastattelu 11.)

5.4 Käytännön apu

Konkreettisen lapsen hoito- ja kasvatustien saatavuus nousi esiin vastaajien pohdinnassa, millaista avointa varhaiskasvatustoimintaa he toivoisivat Lapuan kaupungin järjestävän. Monet toivoivat pystyvänsä viemään lapsensa hoitoon muutamaksi tunniksi, esimerkiksi kampaajalla tai liikuntaharrastuksessa käydessään. Usein hoitoavuksi pyydettiin äitiä tai muita sukulaisia, mutta heilläkin on omat menonsa.

Joo, siis sellanen paikka, että ku ei mullakaa täällä oo sukua. Tai tietysti miehellä on, mutta ei aina niitä halua vaivata. – Että jos mä meen vaikka parturiin ni mä vien pojan sinne. – Että olis sellasta ei sitovaa, että vois niin ku joskus vaan viedä hoitoon ku siltä tuntuu. Tai ku tarvii. – Kyllä sitä joskus äitiki tarvii aikaa itellee. (Haastattelu 4.)

Olisha aivan kiva, jos olis sellane paikka mihkä voi vaan vierä lapse. Niin ku vaikka, olisko se vaikka jossai päiväkodil, että viet sinne hetkeks vaan. Kävis itte vaik uimas. Haastattelu 11.)

Osalla vastaajista oli lapsia jo koulussa. He kaipasivat apua lasten koulu- ja harrastuskyydityksiin, koska aina pienen lapsen kanssa isompien kyyditseminen ei onnistu. Osa äideistä toivoi myös saavansa apua esimerkiksi ruuanlaiton aikaan. Joskus pienen lapsen kanssa kotiaskareiden tekeminen voi olla vaativaa, joten joku voisi tulla perheen kotiin hoitamaan lasta hetkeksi aikaa. Kysyessäni, millaisia haasteita vastaajat kohtaavat perheensä arjessa, ajankäytölliset haasteet olivat yleisimpiä. Ajankäytölliset haasteet johtuivat perheen toisen vanhemman työstä, joka vie suuren osan ajasta. Lisäaikaa olisi tarvinnut varsinkin itselleen, omaan lepoon ja hemmotteluun. Arjen pyörittäminen yksin, toisen ollessa töissä, koettiin joskus hyvin raskaaksi. Minna Hintsala tutki pro gradu – tutkielmassaan (2008) avoimen päiväkodin toimintaa asiakkaiden näkökulmasta. Tuloksista on huomattavissa joitakin yhtäläisyyksiä omaan tutkimukseeni. Tuloksista selvisi muun muassa, että vanhemmuuden koettiin olevan haastavaa, voimavaraista, muuttunutta roolia sekä arjessa pärjäämistä. Tutkimukseen vastanneista osa koki lapsen kanssa kotona olemisen yksinäiseksi sekä vanhemmuuden olevan liiaksi vain itsensä vastuulla. (Hintsala 2008, 44–45.)

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA ETIIKKA

Tutkimuksen luotettavuutta kuvataan reliabiliteetilla ja validiteetilla. Reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, onko tutkimus toistettavissa. Validiteetilla puolestaan tarkoitetaan sitä, onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä oli tarkoitus. (Metsämuuronen 2011, 61.) Oma tutkimukseni on toistettavissa tarpeen mukaan. Vanhempien toiveita ja mielipiteitä avoimista varhaiskasvatuspalveluista voisi tutkia samalla tutkimuspohjalla muissakin kaupungeissa, kuin Lapualla. Tutkimukseni vastaa asettamaani tutkimuskysymykseen: millaista avointa varhaiskasvatustoimintaa lapualaisvanhemmat toivoisivat järjestettävän. Haastateltavien otanta oli kuitenkin huomattavasti toivottua suppeampi: 17 haastattelua oli tarvittava laajuus opinnäytetyötäni varten, mutta kaikki vastaajat olivat naisia, jotka asuivat avio- tai avoliitossa toisen vanhemman kanssa. Tutkimuksesta jäi puuttumaan esimerkiksi sellaisten perheiden tarpeet, joissa on erityisentuenterave, päihdeongelmia tai mielenterveysongelmia. Myöskään maahanmuuttaja- tai sateenkaariperheen tarpeita ei käy tuloksista ilmi.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen ja sen ominaispiirteisiin kuuluu se, että tutkija pohtii valintojaan sekä niiden vaikutuksia tutkimukseen koko tutkimusprosessin ajan. Lähtökohtaisesti tutkijan on tiedostettava olevansa itse tutkimuksen keskeinen tutkimusväline. (Eskola & Suoranta 2008, 209–212.) Tutkijan mahdollisimman tarkasti ja selkeästi esittämä kuvaus tutkimuksen toteuttamisesta sekä sen jokaisesta vaiheesta lisää tutkimuksen luotettavuutta. Kuvauksessa on huomioitava tutkimukseen käytettävissä oleva aika, paikka, häiriötekijät sekä virhetulkinnat. Tämän lisäksi tutkijan täytyy kuvata oma arviointinsa tilanteesta. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Lukijalle on selvittävä raportista, miten tieto on hankittu ja miten luotettavasta tiedosta on kyse (Metsämuuronen 2011, 135). Itse pidin tutkimuksen ajan tutkimuspäiväkirjaa, johon kirjoitin tutkimuksesta nousseita ajatuksia. Näiden kirjoitusten avulla pystyin palata mieltäni askarruttaneisiin asioihin raportointi vaiheessa. Raportointivaiheessa raportoin tarkasti jokaisen työvaiheen sekä perustelin omaa toimintaani.

Tutkimukseni luotettavuutta arvioidessani käytin apuna Kylmän & Juvakan (2007, 127–130) ohjeistusta luotettavuuden arvioinnin etenemisestä. Ohjeistuksessa käydään läpi koko tutkimusprosessi tutkimuksen lähtökohdista aina raportointiin asti. Arviointikohteet he jakavat seuraaviin osiin:

- Tutkittavan ilmiön tunnistaminen ja selkeä nimeäminen
- Tutkimuksen merkityksen perusteleminen
- Tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävien nimeäminen
- Aineiston keruun kuvaus
- Aineiston analyysi
- Tutkimustulosten raportointi

Tutkijan tulee kiinnittää erityistä huomiota tutkimuksen eettisyyteen, esimerkiksi tutkimukseen osallistuvien tietosuojaan. Jokaisen tutkimukseen osallistuvan on saatava kattava informaatio tutkimuksen tavoitteista, luonteesta sekä siitä, mihin tutkimustuloksia käytetään. Haastateltavien valinnassa on myös huomioitava se, että haastateltavalla on oikeus päättää, osallistuuko hän tutkimukseen vai ei- (Anttila 2000, 420.) Haastateltavien tietosuoja säilyi läpi koko tutkimuksen. Tutkimusmateriaali oli koko ajan vain minun käytettävissäni, eikä kukaan muu päässyt sitä näkemään. Työn raportointivaiheessa viittaisin haastatteluihin koodeilla haastattelu 1, haastattelu 2 ja niin edelleen. Numeroin haastattelut summittaisessa järjestyksessä, niin ettei haastattelun numerosta voinut päätellä, onko haastattelu tehty keskustan vain sivukylän neuvolassa.

Eettisissä kysymyksissä epäonnistuminen voi viedä pohjan koko tutkimukselta. Tutkimusmenetelmiä valitessa tutkijan on pohdittava, voidaanko haluttu tieto saavuttaa valituilla menetelmillä. (Kylmä & Juvakka 2007, 137, 147.) Tutkijan eettinen vastuu voidaan katsoa jakautuvan kolmelle ryhmälle: tieteelle, kanssaihmisille ja tutkimuskohteille. Vastuu tieteelle tarkoittaa sitä, ettei tutkija saa toimenpiteillään vaikeuttaa tieteen kehitystä. Vastuulla kanssaihmisille tarkoitetaan sitä, ettei tutkija voi käyttää tutkijan asemaansa tai tutkimustuloksia hyödyntämään omaa asemaansa. Samalla tutkijalla on myös vastuu saattaa kanssaihmiä heitä tai heidän hyvinvointiaan uhkaavasta vaarasta, jos on tutkimuksellaan saanut sellaista tietoa. Viimeisimpänä, muttei suinkaan vähäisimpänä, on vastuu tutkimuskohteille. Se tarkoittaa sitä, ettei tutkijan pidä käyttää hyväksi asemaansa pakottaakseen tutkittavat osallistumaan

tutkimukseen. (Vilkkä 2011, 112.) Opinnäytetyössäni haasteltavien löytämisessä apuna olivat neuvolan työntekijät. He tarjosivat vanhemmille mahdollisuutta osallistua opinnäytetyöhöni, jonka jälkeen itse otin vanhempiin yhteyttä kysyäkseni, voinko haastatella heitä. Tämän lisäksi vanhemmat allekirjoittivat haastatteluun suostumus – lomakkeen. Haastatteluun osallistuminen oli koko ajan vapaaehtoista, ja vastaajilla oli mahdollisuus kieltäytyä haastattelusta missä vaiheessa tahansa. Tämän lisäksi hävitin kaikki haastattelumateriaalit tutkimuksen valmistuttua.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöhöni tekemien haastatteluiden aikana kuulin useammankin kerran sanan yksinäisyys. Haastateltavani vanhemmat kokivat usein olevansa yksin lapsen kanssa, jos esimerkiksi halusivat käydä kampaajalla tai jossain liikuntaharrastuksessa. Suurempiin tuen tarpeisiin vastaamassa ovat esimerkiksi sairaalat, mielen-terveyspalvelut ja päivähoito. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut voisivatkin olla keino tarttua näihin pieniin tuen tarpeisiin, joihin neuvola ei tarjoa apua, kuten lyhytaikainen lastenhoito tai neuvonta. Lapualla suunniteltavat avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat tehokas keino vanhempien ja perheiden tukemiseen, ja avointen varhaiskasvatuspalveluiden tarpeen huomasi selkeästi tutkimusta tehdessä. Moni vanhempi vielä haastattelun lopuksi varmisti, ovatko avoimet varhaiskasvatuspalvelut nyt varmasti tulossa, vai pohdintaanko nyt vasta niiden tarvetta. Jokainen vanhempi koki, että avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat tervetullut lisä Lapuan lapsiperheille tarjoamiin palveluihin. Vanhemmat toivoivat myös, että suunnitteilla oleva avoin varhaiskasvatustoiminta olisi tavoitteellista ja ammattilaisen ohjaamaa. Tämän vanhemmat perustelivat sillä, että ammattilaisen läsnäolo antaisi mahdollisuuden myös informatiivisen tuen saamiseen, vertaistuen lisäksi.

Tutkimuskysymykseni oli millaista avointa varhaiskasvatustoimintaa lapualaisvanhemmat toivoisivat Lapualla järjestettävän. Tutkimuksen tavoitteena oli tarjota avointen varhaiskasvatuspalveluiden suunnittelijoille aineistoa, jonka avulla he pystyisivät toteuttamaan avoimen toiminnan niin, että se vastaisi asiakkaiden tarpeisiin. Tutkimusaineistoni vastasi asetettuun tutkimuskysymykseen ja valitsin tutkimukseen sopivat tutkimusmenetelmät. Aineistoa lukiessa on kuitenkin huomioitava vastaajien suppea otanta: kaikki vastaajat olivat hyvinvoivia äitejä, joten esimerkiksi isänäkökulma jäi kokonaan puuttumaan. On myöskin huomioitava, että esimerkiksi perheellä, jossa on erityisen tuen tarve, voi olla täysin erilaiset toiveet avointen varhaiskasvatuspalveluiden suhteen.

Lapuan ja Kauhavan kuntien yhdistymisestä on ollut jo paljon puhetta, ja opinnäytetyöni jatkotutkimuksena selvitystä voisi laajentaa koskemaan myös Kauhavalla asuvia vanhempia. Jokaisessa kunnassa on palveluiden järjestäminen hieman erilaista, joten kauhavalaisvanhemmillä voi olla erilaisia tarpeita, kuin lapualaisilla. Osa

vanhemmista kertoi myös raskausajan olleen osittain yksinäistä. Neuvolan perhetyö on osaltaan tukemassa tulevia vanhempia, mutta myös avointen varhaiskasvatuspalveluiden mahdollisuutta odottavien perheiden tukemiseen voisi tutkia.

Opinnäytetyön tekeminen oli alusta asti haasteellista mutta mielenkiintoista. Ajan-kohtainen ja tarpeellinen aihe piti mielenkiinnon yllä koko opinnäytetyön prosessin ajan. Haastatteluissa vanhemmat pohtivat rauhassa jokaista kysymystä ja usein halusivat vielä haastattelun loppuun täydentää joitain vastauksiaan. Tämä kertoi siitä, että opinnäytetyön aihe oli tarpeellinen myös vanhempien näkökulmasta ja haastateltavat vanhemmat vain lisäsivät motivaatiota tutkimuksen tekemiseen. Yllättävintä työn tekemisessä oli haastatteluista saadut vastaukset tutkimuskysymykseeni: vastaus tuli haastattelu aikana, pienissä osissa. Tärkeintä olikin haastattelijana kuunnella ja tehdä huomioita läpi koko haastattelun. Vasta aineiston analysointivaiheessa tutkimustuloksista pystyi nähdä sen, mitä vanhemmat avoimilta varhaiskasvatuspalveluilta toivoivat.

LÄHTEET

- Ahjopalo, J. 2010. Kotikäynti ja olosuhdeselvitys lapsen huoltajuuskiistassa – vuorotteluasuminen sosiaalityöntekijöiden silmin. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Pro gradu – työ. Julkaisematon.
- Alila, K. & Portell, T. 2008. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:14.
- Alvari-perhetyö. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Ensi- ja turvakotienliitto. [Viitattu 1.4.2014] Saatavana: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/lasten-hyvintointia-ja-perheita-/alvari-perhetyo/>
- Anttila, P. 2000. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Hamina: Akatiimi
- Avoimet kerhot. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Lapuan tuomiokirkkoseurakunta. [Viitattu 19.3.2014] Saatavana: <http://www.lapuantuomiokirkkoseurakunta.fi/745-avoimet-kerhot>
- Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä. 5.11.2012 [Verkkosivusto]. Sosiaaliportti. [Viitattu 12.10.2013] Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/>
- Eerola, P. 2009. Lapsikeskeisempi isyys – kolme tarinaa nuorten koulutettujen miesten astumisesta isyyteen. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. [Viitattu 30.3.2014] Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36817/nt%20%202009%20eerola.pdf?sequence=1>
- Eskola, . & Suoranta, . 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. uud. p. Tampere: Gummerus
- Färkkilä, N., Kahiluoto, T. & Kivistö, M. 2006. Lasten päivähoidon tilannekatsaus. Syyskuu 2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:16.
- Gerson, K & Horowitz, R. 2002. Observation and Interviewing: Options and Choices in Qualitative Research. Teoksessa: May, T. (toim.) Qualitative Research In Action. London: SAGE.

- Halme, N., Kekkonen, M & Perälä, M-L. 2012. Perhekeskukset Suomessa. Palvelut, yhteistoiminta ja johtaminen. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisuja 2012:62.
- Helgeson, V. S. & Gottlieb, B. H. 2000. Support groups. Teoksessa: Cohen, S., Underwood, L.G. & Gottlieb, B.H. (toim.) Social support measurement and intervention. A guide for health and social scientists. Oxford: University Press, 221–245.
- Hellström, M. 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helminen, J. 2006. Onnen kehto vai kurjuuden alho? Suomalaisten lapsiperheiden arjen kurjistumisesta. Teoksessa: Helminen, J. (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee: Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–36.
- Hintsala, M. 2008. Avoin päiväkotiki vanhemmuuden kontekstina. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu – työ. Julkaisematon.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007 Tutki ja kirjoita. 13. osin uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hyvärinen, S. 2007. Vanhemmuus ja parisuhde pikkulapsiperheissä. Teoksessa: Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 354–360.
- Joronen, K. 2006 Perhe – nuoren elämän turva, uhka ja mahdollisuus. Teoksessa: Helminen, J. (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee: Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 37–62.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kalland, M. 2007. Perhe tämän päivän yhteiskunnassa. Teoksessa: Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 347–353.
- Kannas, T. 2007. Terveysneuvonnan lähtökohtia raskauden aikana. Teoksessa: Armanto, A & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 55–63.
- Koistinen, P. 2007. Asiakkaan ja ryhmän ohjaaminen neuvolassa. Teoksessa: Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 431–438.

- Kuosmanen, M. 2007. Ennalta ehkäisevä ja voimavaroja vahvistava neuvolan perhetyö. Teoksessa: Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 369–374.
- KvaliMOTV a. Ei päiväystä. 6.3. Haastattelu. [Verkkosivusto]. [Viitattu: 5.3.2014]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3.html
- KvaliMOTV b. Ei päiväystä. 6.3.3. Strukturoitu ja puolistrukturoita haastattelu. [Verkkosivusto]. [Viitattu: 6.3.2014]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki
- L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta.
- Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. 2004. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14
- Metsämuuronen, J. 2011. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Teoksessa: Metsämuuronen, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja.[Verkkokirja]. Helsinki: International Methelp. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Mussukkapiirit kutsuvat kristilliseen musiikkiliikuntaan. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Lapuan tuomiokirkkoseurakunta. [Viitattu 19.3.2014]. Saatavana: <http://www.lapuantuomiokirkkoseurakunta.fi/00010411-mussukkapiirit>
- Nylund, M. 1999. Oma-apuryhmät välittäjinä arjessa. Teoksessa: Hokkanen, L., Kinnunen, P. & Siisiäinen, M. (toim.) Haastava kolmas sektori. Pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Jyväskylä: Gummerus, 116–135.
- Onni Löytyy arjesta. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [Viitattu 12.10.2013]. Saatavana: <http://www.mll.fi/perheille/>
- Paavilainen, R. 2007. Perhe neuvolassa. Teoksessa: Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 362–368.
- Peltonen, H. 2004. Kasvattajana sosiaali- ja terveysalan ammattaisissa. 4. uudistettu painos. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Perhekahvilat. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [Viitattu 3.4.2014]. Saatavana: <http://www.mll.fi/perheille/perhekahvilat/>

- Perhetyö. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Lastensuojelun käsikirja. [Viitattu 23.1.2014]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>
- Pietilä-Hella, R. 2006. Perhekeskus – kohtaamisen tila ja paikka. Teoksessa: Helminen, J. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuihteissa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pole, C. & Lampard, R. 2002 Practical Social Investigation. Qualitative and Quantitative Methods in Social Research. Edinburgh: Pearson Education Limited.
- Pösö, T. 2006. Monenlaista vanhemmuutta. Teoksessa: Hermanson, E. & Martsola, R. (toim.) Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Kirjapaja Oy, 87–99.
- Rantalaiho, U-M. 2006. Kun lapsi ei tule kuulluksi – lapsiperheiden vanhempien kokemuksia arjesta ja avun tarpeesta. Teoksessa: Hokkanen, L. & Sauvola, M. (toim.) Puhumattomat paikat. Puheenvuoroja perheestä. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Oulun sosiaalialan osaamiskeskus, 46–77.
- Salmi, M., Lammi-Taskula, J. & Närvi, J. 2009. Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja2009:24
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Varhaiskasvatuksen lainsäädäntöön esitetään uudistuksia. 21.3.2014. [Verkkosivusto]. Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 3.4.2014]. Saatavana: <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2014/03/varhaiskasvatus.html>
- Varhaiskasvatus. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Kasvun kumppanit. [Viitattu: 12.10.2013]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus.
- Vertaisryhmät. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [Viitattu 3.4.2014]. Saatavana: <http://www.mll.fi/perheille/vertaisryhmat/>
- Viinikka, A. 2004. Perhekeskusprojektista perhekeskusprosessiksi. Teoksessa: Paavola, A. (toim.) Perhe keskiössä. Ideoita yhteistyöhön perheiden parhaaksi; kokemuksia Ruotsin Leksandista ja useista Suomen kunnista. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 28–33.

- Vilka, H. 2011. Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät. [Verkkajulkaisu]. Hämeenlinna: SoFia-Sosiologi-Filosofiapu. [Viitattu 13.2.2014]. Saatavana: http://vilka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf
- Watson, W. J., Watson, L., Wetzel, W., Bader, E. & Talbot, Y. 1995. Transition to parenthood. What about fathers?. [Verkkolehtiartikkeli]. *Canadian Family Physician* 41 (5), 807–812. Saatavissa: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2146614/pdf/canfamphys00087-0061.pdf>
- Ylikännö, M. 2009. Isien ajankäytöstä: uuden isyyden hidaskäynnin marssi. *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (2), 121–131

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelurunko.

LIITE 2. Ohjeistus neuvolaan.

LIITE 3. Saatekirje vanhemmille.

LIITE 4. Vanhempien yhteystietolomake.

LIITE 5. Vanhempien suostumuslomake.

LIITE 6. Tutkimuslupahakemus.

LIITE 7. Tutkimuslupa.

LIITE 1 Haastattelurunko.

1. Keitä perheeseen kuuluu? Asutteko yhdessä?
2. Kauanko olette asuneet Lapualla? Asutteko keskustassa vai sivukylillä?
3. Miten kuvailisit perheenne tavallista viikkoa?
4. Millaisia haasteita kohtaatte perheenne arjessa?
5. Onko perheellänne joitain erityisen tuen tarpeita?
6. Onko olemassa asioita, joihin toivoisit saavasi tukea? Mitä asioita? Millaista tukea?
7. Mitä avoin varhaiskasvatustoiminta voi mielestäsi olla tai tarjota?
8. Mihin tarkoitukseen avoin varhaiskasvatustoiminta voisi vastata?
9. Kenelle avoimia varhaiskasvatuspalveluita tulisi mielestänne suunnata?
10. Millaisia avoimia varhaiskasvatuspalveluita toivoisitte kaupungin järjestävän lapsiperheille?
11. Mihin aikaan vuorokaudesta järjestettävään avoimeen varhaiskasvatustoimintaan osallistuisitte itse? Minä viikonpäivänä/-päivinä?
12. Kuinka usein toimintaa tulisi mielestänne järjestää?
13. Missä paikassa palveluita tulisi järjestää? (Keskustassa, sivukylillä, kahvioloissa, kouluilla, neuvolassa, päiväkodeissa)
14. Koetteko, että avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat tärkeitä, vai tulisiko kaupungin kenties panostaa resurssit johonkin muuhun toimintaan tai palveluun?
15. Oletteko käyttäneet joitakin avoimia varhaiskasvatuspalveluita? Milloin / millaisia?
16. Tulisiko avoimen varhaiskasvatustoiminnan olla ohjattua vai ei-ohjattua toimintaa, vai kenties molempia? Jos haluaisitte ohjattua toimintaa, niin millaista? Ja kenen ohjaamaa? Tulisiko ohjattu toiminta suunnata lapsille, aikuisille vai molemmille yhdessä? Minkä ikäisille lapsille?
17. Millaista toimintaa ehdottomasti ei tulisi järjestää?
18. Vapaa sana / terveisiä palveluiden suunnittelijoille

LIITE 2. Ohjeistus neuvolaan.

Pyydetty pvm.	Perhetilanne (tyhjään tilaan oma määritelmä)	Kieltäytyi	Vastaanotti tiedotteen
	Suurperheen äiti (2 tai useampi lasta)		
	Suurperheen isä (2 tai useampi lasta)		
	Yksinhuoltaja äiti		
	Yksinhuoltaja isä		
	Yksilapsisen perheen äiti		
	Yksilapsisen perheen isä		
	Alle vuoden Lapualla asunut äiti		
	Alle vuoden Lapualla asunut isä		
	Yli vuoden Lapualla asunut äiti		
	Yli vuoden Lapualla asunut isä		
	Romaniperheen äiti		
	Romaniperheen isä		
	Maahanmuuttajaperheen äiti		
	Maahanmuuttajaperheen isä		
	Äiti perheestä, jossa käytetään päihkeitä		
	Isä perheestä, jossa käytetään päihkeitä		
	Äiti perheestä, jossa on väkivaltaepäily		
	Isä perheestä, jossa on väkivaltaepäily		
	Äiti perheestä, jossa on mielenterveysongelmia		
	Isä perheestä, jossa on mielenterveysongelmia		
	Sateenkaariperheen äiti		
	Sateenkaariperheen isä		

LIITE 3. Saatekirje vanhemmille.

Hei!

Nimeni on Niina Peltomäki ja opiskelen sosionomiksi (AMK) Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyökseni selvitystä lapualaisvanhempien toiveista ja odotuksista Lapualla vuoden 2014 aikana alkavasta avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta. Työtäni varten haastattelen lapualaisvanhempia saadakseni selville heidän toiveitaan ja ajatuksiaan.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat toimintaa lapsille tai lapsille ja aikuisille yhdessä. Avoin varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jota tarjotaan niille lapsiperheille, jotka eivät ole päivähoiton piirissä. Lapsille tarjotaan ohjattua toimintaa, tilaisuuksia harjoitella sosiaalisia taitoja sekä elämyksiä ja virkistystä. Vanhemmille tarjotaan mahdollisuutta osallistua lapsen kanssa virkistävään toimintaan sekä samanlaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten tapaamista. Toiminta voi myös olla lyhytaikaista hoitoapua.

Toteutan haastattelut jokaisen haastateltavan kanssa erikseen sovituissa paikoissa ja sopivaan aikaan. Nauhoitan haastattelut opinnäytetyön tekemistä varten, mutta haastatteluaineistoja käytän ainoastaan opinnäytetyön tekemiseen ja hävitän ne myöhemmin. Kukaan muu kuin minä, ei pääse kuuntelemaan haastatteluita. Haastateltavilta en kerää tietoja, joista heidät voisi tunnistaa valmiista työstä.

Haastatteluun osallistuminen tapahtuu oheisella lomakkeella, johon merkitsette joko puhelinnumeronne tai sähköpostiosoitteenne. Lomakkeen saatuaani otan teihin yhteyttä ja sovimme haastatteluajan ja -paikan. Yhteydenotot ja haastattelut toteutetaan tammi-helmikuun aikana. Halutessanne voitte myös itse olla minuun yhteydessä.

Niina Peltomäki

niina.peltomaki@seamk.fi

040 7342201

LIITE 4. Vanhempien yhteystietolomake.

Palauta tämä neuvolan työntekijälle!

Nimi: _____

Minuun saa olla yhteydessä

puhelimitse: _____

sähköpostitse: _____

LIITE 5. Vanhempien suostumuslomake.

SUOSTUMUS HAASTATTELUUN OSALLISTUMISESTA

Tällä lomakkeella suostun haastateltavaksi Niina Peltomäen (sosionomi (AMK)) opinnäytetyötä varten ja annan luvan haastatteluiden nauhoittamiseen. Suostun siihen, että haastattelussa antamiani tietoja voidaan käyttää opinnäytetyössä nimettömästi. Antamiani tietoja käytetään vain opinnäytetyön tekemistä varten ja tutkimuksen valmistuttua ne hävitetään.

Paikka ja aika

Allekirjoitus

LIITE 6. Tutkimuslupahakemus.

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa Sosionomiksi ja teen opinnäytetyön liittyen varhaiskasvatukseen.

Opinnäytetyössäni selvitän lapualaisvanhempien toiveita ja odotuksia koskien Lapualla aloitettavaa avointa varhaiskasvatustoimintaa. Tavoitteena on kerätä aineisto, joka on apuna avointa varhaiskasvatustoimintaa suunniteltaessa. Aineiston kerään haastattelemalla lapualaisvanhempia heidän luvullaan. Haastateltavien löytämisessä apuna ovat neuvolan työntekijät. Tutkimukseni aiheesta ja menetelmistä on lisätietoa liitteenä olevassa tutkimussuunnitelmassa.

Haen lupaa haastatella neuvolan minulle ohjaamia lapualaisvanhempia. Tutkimustuloksia ei tulla käyttämään muuhun tarkoitukseen, kuin opinnäytetyön tekemiseen.

Opinnäytetyöni ohjaajana toimii yliopettaja Minna Zechner.

Sähköposti: minna.zechner@seamk.fi

Puhelin: 040 8680203

Yhteystiedot:

Niina Peltomäki

niina.peltomaki@seamk.fi

040 7342201

Alajärvellä,

Päiväys _____

Allekirjoitus_____

LIITE 7. Tutkimuslupa.

Lapuan kaupunki

Viranhaltijapäätös

Perusturvajohtaja

82 § 2013

Asia Tutkimuslupa/ Niina Peltomäki

Perustelut Niina Peltomäki opiskelee Seinäjoen ammattikorkeakoulussa tavoitteena valmistua sosionomiksi. Tavoitteena on selvittää lapualaisvanhempien toiveita ja odotuksia koskien Lapualla aloitettavaa avointa varhaiskasvatustoimintaa. Aineisto kerätään haastattelemalla lapualaisvanhempia heidän luvallaan.

Päätös Myönnetään tutkimuslupa sosionomiopiskelija Niina Peltomäelle koskien Lapualla aloitettavaa avointa varhaiskasvatustoimintaa.

Sirkka Eväsoja
vs.Perusturvajohtaja

Jakelu Niina Peltomäki
Kirsi Rytönen

OIKAISUVAATIMUSOHJEET

Oikaisuvaatimusoi- keus	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.
Oikaisuvaatimusviran- omainen	Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, viranomaisen nimi ja osoite: Lapuan perusturvalautakunta, Liihtarintie 10, 62100 LAPUA
Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneet päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi (asettamispäivä on päätöksen yläosassa). Asianosaisen katsotaan saaneet päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.
Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittami- nen	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaisella ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.
Tiedoksianto asian- osaiselle	Asianosainen Lähetetty tiedoksi kirjeellä (Kuntalaki 95 §). Annettu Postin kuljetettavaksi

Lapualla, 8 . 10 .2013